

**შპს გურამ თავართქილაძის სახელობის თბილისის
სასწავლო უნივერსიტეტი
სამართლის ფაკულტეტი
სისხლის სამართლის სამაგისტრო პროგრამა**

**თემა: მონუმის ჩვენების, როგორც მტკიცებულების მნიშვნელობა სისხლის
სამართლის პროცესში**

**ნაშრომი შესრულებულია სამართლის მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
სისხლის სამართლის მაგისტრი
დავით ბერიკიშვილი**

თემის ხელმძღვანელი - პროფესორი სერგო ჭელიძე

2019

თბილისი

შინაარსი

ანოტაცია	4
Annotation.....	5
შესავალი.....	6
თავი I. ლიტერატურის მიმოხილვა.....	7
თავი II. პრობლემის კვლევა/ანალიზი.....	8
2.1. მონმის სამართლებრივი სტატუსი სისხლის სამართალწარმოებაში.....	9
2.1.1. მონმის ჩვენების, როგორც მტკიცებულების განვითარების ისტორიული აპექტები	10
2.1.2. მონმის ცნება, სახეები და უფლება-მოვალეობები თანამედროვე სისხლის სამართლის პროცესში.....	12
თავი III. მონმის ჩვენების ფორმირების ფსიქოლოგიური ასპექტები.....	15
3.1 მონმის მიერ ფაქტებისა და გარემოებების აღქმა	18
3.1.1. მონმის მიერ ფაქტებისა და გარემოებების დამახსოვრება.....	28
თავი IV. მონმის დაკითხვის კრიმინალისტიკური და პროცესუალური თავისებურებები.....	34
4.1 მონმის დაკითხვა გამოძიების სტადიაზე	37
4.1.1. მონმის დაკითხვა სასამართლოში.....	43
4.1.2. ირიბი ჩვენება.....	47
4.1.3. მონმის ჩვენების, როგორც მტკიცებულების გამოკვლევა და შეფასება	50
თავი V. კვლევის შედეგები.....	55

დასკვნა.....	57
გამოყენებული ლიტერატურა.....	59

ანოტაცია

ჩემი სამაგისტრო თემა არის მონუმის ჩვენების, როგორც მტკიცებულების მნიშვნელობა სისხლის სამართლის პროცესში. ნაშრომში განხილული მაქვს მოცემულ თემასთან დაკავშირებული სხვადასხვა საკითხები: მონუმის სამართლებრივი სტატუსი სისხლის სამართალწარმოებაში; მონუმის ჩვენების, როგორც მტკიცებულების განვითარების ისტორიული აპექტები და ასევე, მონუმის ცნება, სახეები და უფლება - მოვალეობები თანამედროვე სისხლის სამართლის პროცესში. ვსაუბრობ, მონუმის ჩვენების ფორმირების ფსიქოლოგიური ასპექტებზე; მონუმის მიერ ფაქტებისა და გარემოებების აღქმაზე და მონუმის მიერ ფაქტებისა და გარემოებების დამახსოვრებაზე. ასევე, საინტერესოა მონუმის დაკითხვის კრიმინალისტიკური და პროცესუალური თავისებურებები, რომელიც შედგება შემდეგი ქვეთავებისგან: მონუმის დაკითხვა გამოძიების სტადიაზე; მონუმის დაკითხვა სასამართლოში; ირიბი ჩვენება. საბოლოოდ განვიხილავ მონუმის ჩვენების, როგორც მტკიცებულების გამოკვლევას და შეფასებას.

სამაგისტრო ნაშრომი შედგება შესავლის, ხუთი ძირითადი თავის; ცხრა პარაგრაფის და დასკვნისაგან. ნაშრომში გამოკვეთილია კვლევის შედეგები, ლიტერატურის მიმოხილვა. ყველა თავში განხილულია ძირითადი და მნიშვნელოვანი საკითხები. ბოლოს, დასკვნით ნაწილში კი შეჯამებულია ნაშრომის ძირითადი სათქმელი ასევე შეფასებები და გაცემულია საჭიროებისამებრ რეკომენდაცია.

Annotation

My master topic is about significance of witness in jurisdiction. I am going to discuss different issues about the given task. Juridical status of the witness in criminal law; Historical aspects of taking witness claim as an evidence. Also, definition of the witness, forms and responsibilities. I am going to mention psychological aspects of witness claim, aspects of perceptivity and remembering facts.

Another interesting theme is characteristics of the interrogation: During the stage of investigation ; In the court; Indirect testimony.

Finally I will discuss the evaluation of the witness testimony as an evidence.

I have provided the results of a research; Review of the literature; Annotation in two languages (Georgian and English). In each chapter I have discussed main and significant issues. In final part, I have summarized the main topics and recommendation.

შესავალი

მონმის ჩვენება მტკიცებულების რთული სახეა, რომელიც ზოგჯერ ფორმირდება ისეთი ადამიანების გონებაში, რომელიც ვერ აცნობიერებს მომხდარს, თუმცა განსაკუთრებით საჭიროა რელობის დადგენისათვის. გასათვალისწინებელია ის, რომ სისხლის სამართლის საქმეები დამოკიდებულია ამ ჩვენებებზე, რადგან ხშირად ისინი წარმოადგენენ მტკიცებულების დამოუკიდებელ სახეს. აქედან გამომდინარე, მონმის ჩვენების სირთულისა და მართებულების დადგენა წარმოადგენს გამოძიებისათვის ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნით, ჩვენების სისრულის დადგენა გულისხმობს, ყველა არსებული მტკიცებულების ცალ-ცალკე გამოკვლევას, მათი სხვა მტკიცებულებებით გადამოწმებას ანუ ჩვენების სისრულე წარმოადგენს გარკვეული ტაქტიკური, ფსიქოლოგიური, პროცესუალური, თუ ტექნიკური ხერხებისა და საშუალებების ერთობლიობით მათ ფორმირებას, რის მიხედვითაც გამოგვაქვს დასკვნა რაიმე ფაქტების, გარემოებების შესახებ. უნებური შეცდომები ჩვენებაში განისაზღვრება პიროვნების ინდივიდუალურობით: განწყობით, მიზანმიმართულებით, ტემპერამენტით, კულტურული, ეთნიკური, ეროვნული თავისებურებებით. პირველი და უფრო ადრე უნდა დაიკითხოს ის პირი, ვინც თანამშრომლობს გამოძიებასთან ანუ ვისგანაც უფრო მოსალოდნელია სრული და ობიექტური ჩვენების მიღება; პირი, რომლის ჩვენებასაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ჭეშმარიტების დასადგენად; პირი, ვინც დადებითად აშუქებს საქმესთან დაკავშირებულ ფაქტებსა და გარემოებებს; პირი, ვინც იძლევა ჩვენებას ისეთი გარემოებების შესახებ, რომელსაც ადრე ჰქონდა ადგილი; პირი, ვისზეც შეიძლება ზემოქმედება მოახდინონ დაშინების, მუქარის, ძალადობის ან შანტაჟის

გამოყენებით; პირი, ვინც იმყოფება საავადმყოფოში, როდესაც არსებობს ვარაუდი, რომ შემდგომი მისი დაკითხვა შეუძლებელი იქნება, ასეთ შემთხვევაში დაკითხვა ხდება მკურნალი ექიმის ნებართვით და თანდასწრებით; პირი, რომელიც დანაშაულის ჩადენის დროს ასრულებს მეორეხარისხოვან როლს. საქმის მასალების შესწავლის შემდეგ უნდა გაირკვეს, თუ რომელი მტკიცებულება არის ხელმისაწვდომი და გადამწყვეტი, რისი მიღწევაა საჭირო დაკითხვით.

თავი I ლიტერატურის მიმოხილვა

ნაშრომში გამოყენებული მაქვს სხვადასხვა იურიდიული ლიტერატურა, რომლის მიხედვითაც შევძელი საინტერესოდ მესაუბრა თითოეულ საკითხზე.

განხილული მაქვს შემდეგი თემები - მონმის სამართლებრივი სტატუსი სისხლის სამართალწარმოებაში; მონმის ჩვენების ფორმირების ფსიქოლოგიური ასპექტები; მონმის დაკითხვის კრიმინალისტიკური და პროცესუალური თავისებურებები და მონმის ჩვენების, როგორც მტკიცებულების გამოკვლევა და შეფასება.

გამოყენებული მაქვს შემდეგი ლიტერატურა: საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი; საქართველოს კანონი „ადვოკატთა შესახებ; ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო აქტების კრებული და ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია.

თავი II პრობლემის კვლევა/ანალიზი

დაკითხვა კომუნიკაციის ერთ-ერთი ფორმაა, რაზედაც განსხვავებული წარმოდგენები აქვთ პროფესიონალ გამომძიებლებს, ოპერატიული სამსახურის თანამშრომლებსა და იურისტებს. ის ჩამოყალიბდა მანვე პრაქტიკის პირობებში და 256 ხშირ შემთხვევაში გავლენას ახდენს თანამედროვე გამომძიებლის პროფესიულ აზროვნებაზე. სწორედ ამიტომ საქართველოში, პირველად, სისტემაში მოვიყვანეთ დაკითხვის ტექტიკური და ფსიქოლოგიური ხერხები, რომელიც ადრე ცალ-ცალკე ჰქონდათ განხილული ფსიქოლოგებს თუ კრიმინალისტებს, შევიმუშავეთ პრაქტიკული რჩევები, რაც დღეისათვის აუცილებელია საგამომძიებო მოქმედების ეფექტურობის ამაღლებისათვის. მოწმისაგან ინფორმაციის მიღება ან დანაშაულის ჩამდენისაგან აღიარება, დიდად არის დამოკიდებული დაკითხვის სწორად ორგანიზებასა და ჩატარებაზე. დაკითხვის არასწორად წარმართვამ შესაძლოა უარყოფითი შედეგი გამოიწვიოს დაკითხვაში მონაწილე ყველა მხარისათვის. ამ მხარეებს კი წარმოადგენენ: მოწმეები, დაზარალებულები, ეჭვმიტანილები, გამომძიებლები, პოლიციელები და სხვადასხვა ძალოვანი სტრუქტურების წარმომადგენლები, რომლებსაც დაკითხვასა და გამოკითხვაში მონაწილეობის პროცესუალური უფლება გააჩნიათ. ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, შევიმუშავეთ დაკითხვის წარმოების დიფერენცირებული მეთოდიკა, რომელიც ეფუძნება თანამედროვე ფსიქოლოგიისა და კრიმინალისტიკის მიღწევებს, აგრეთვე, არსებულ პოზიტიურ გამოცდილებას. ამდენად, წარმოდგენილი ნაშრომი გამოირჩევა თავისი აქტუალობით და წარმოადგენს საქართველოში პირველ ცდას, სისხლისსამართალწარმოებასა და კრიმინალისტიკაში,

დაკითხვის თანამედროვე პრობლემების შესწავლისა და ეფექტური სისტემის ჩამოყალიბებისათვის.

2.1 მონმის სამართლებრივი სტატუსი სისხლის სამართალწარმოებაში

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-20 ნაწილის თანახმად, მონმე არის პირი, რომელმაც შეიძლება იცოდეს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო მონაცემი. შესაბამისად, სისხლის სამართლის პროცესში მხარეებს უფლება აქვთ მონმედ მოიწვიონ ნებისმიერი პირი, რომელსაც შეუძლია სასამართლოში მისცეს ჩვენება სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელოვანი იმ ფაქტობრივი გარემოების (გარემოებების) შესახებ, რომლიც პირადად დაინახა, მოისმინა ან სხვაგვარად შეიტყო. აქვე აღსანიშნავია, რომ „მონმის ვარჯისიანობა“ დამოკიდებულია პირის უნარზე, სწორად აღიქვას, დაიმახსოვროს და აღიდგინოს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები და მისცეს ჩვენება. სასამართლოში პირი არ შეიძლება დაიკითხოს მონმედ, თუ იგი ფიზიკური ან ფსიქიკური ნაკლის გამო მოკლებულია აღნიშნულ უნარს (იხ. სსსკ-ის 50-ე მუხლის მე-2 ნაწილი). ვინაიდან, სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა „მონმის ვარჯისიანობას“ არ უკავშირებს პირის ასაკს, დასაშვებია მონმედ სასამართლოში არასრულწლოვნების დაკითხვა, მათი ასაკის მიუხედავად, თუ მათ შეუძლიათ სწორად აღიქვან, დაიმახსოვრონ და აღიდგინონ საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები. ასევე, შესაძლებელია ყრუ-მუნჯის მონმედ გამოძახება, რომელსაც აქვს უნარი, თარჯიმნის მეშვეობით ყრუ-მუნჯთა ნიშნებით მისცეს სასამართლოში ჩვენება.

პირისთვის მონმის პროცესუალური სტატუსის მინიჭება დამოკიდებულია ფორმალურ წინაპირობაზე, რაც მდგომარეობს მისი სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე გაფრთხილებასა და მისთვის ფიცის ჩამორთმევაში. პირი მონმის უფლება-მოვალეობებს იძენს მას შემდეგ, როდესაც მას მოსამართლე სათანადო წესით გააფრთხილებს ჩვენების მიცემაზე უარის თქმისათვის, ასევე ცრუ ჩვენების მიცემისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე და იგი დადებს რელიგიურ ან არარელიგიურ ფიცს.

კლასიკური გაგებით სისხლის სამართლის პროცესში მხარეები არ მოიაზრებიან მონმეებად. თუმცა, მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა არ

გამორიცხავს ბრალდებისა და დაცვის მხარის წარმომადგენლების მოწმის სახით დაკითხვას. გარდა ამისა, მოწმის სტატუსი შეიძლება მიენიჭოთ ასევე პროცესის ცალკეულ მონაწილეებსაც. სსსკ-ის 47-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოში ჩვენების მიცემისას მოწმის სტატუსით სარგებლობენ, მისი უფლებები ენიჭებათ და მისი მოვალეობები ეკისრებათ ასევე გამომძიებელს, პროკურორს, ბრალდებულს, დაზარალებულს, ექსპერტსა და თარჯიმანს.

2.1.1. მოწმის ჩვენების, როგორც მტკიცებულების განვითარების ისტორიული ასპექტები

სისხლის სამართალწარმოებაში პროცესის მწარმოებელი პირების და ორგანოების, სისხლის სამართლის პროცესში პროცესუალური დაინტერესების და პროცესუალური ფუნქციის მქონე სუბიექტების გარდა მონაწილეობას ღებულობენ აგრეთვე პროცესის სხვა სუბიექტები, რომლებიც საჭიროების შემთხვევაში მოიწვევიან ჭეშმარიტების დასადგენად. მოწმეს, პროცესის სუბიექტს, რომელსაც არ გააჩნია საქმეში თავისი პირადი ინტერესი არ ასრულებს რომელიმე პროცესუალურ ფუნქციას, არამედ მხოლოდ ხელს უწყობს გამოძიებას.

მოწმის სამართლებრივი სტატუსი სისხლის სამართლის წარმოებაში სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, მოწმე არის პირი, რომელმაც შეიძლება იცოდეს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო მონაცემები. პირი მოწმის სტატუსს და უფლება მოვალეობებს იძენს, მას შემდეგ რაც მას გააფრთხილებენ სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ და დადებს ფიცს.

სისხლის სამართლის პროცესში მოწმე არის პირი, რომელიც გამოიძახება პროცესის მწარმოებელი ორგანოს მიერ ჩვენების მისაცემად, საქმესთან დაკავშირებული ფაქტების და სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე სხვა გარემოებების შესახებ. ამასთან სსსკ 305(1)-ე მუხლის თანახმად, მოწმის დაკითხვა შეიძლება მხოლოდ იმ გარემოებების შესახებ, რომელსაც მნიშვნელობა აქვს

საქმისათვის, ასევე ეჭვმიტანილის, ბრალდებულისა და დაზარალებულის ვინაობის დასადგენად.

სასამართლოში მონშის სტატუსით სარგებლობენ ასევე გამომძიებელი, პროკურორი, ბრალდებული, დაზარალებული, ექსპერტი და თარჯიმანი. მონშე დებს სამოქალაქო ან რელიგიურ ფიცს. ფიცის დადებამდე მონშეს უხსნიან ფიცის მნიშვნელობას და აფრთხილებენ პასუხისმგებლობის თაობაზე. მას გააჩნია თავისი უფლებები და აკისრია მოვალეობები. მონშეს უფლება აქვს იცოდეს რა საქმის გამო არის გამოძახებული, თუ არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა, უფლება აქვს ჩვენება მისცეს მშობლიურ ან მისთვის სასურველ ენაზე და ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით სახელმწიფოს ხარჯზე. გაეცნოს მისი მონაწილეობით ჩატარებულ საგამომძიებო მოქმედებებს. მიიღოს მონაწილეობა ჩატარებული მოქმედებების ოქმში ცვლილებების ან რაიმე დამატებების შეტანით. მოითხოვოს დაცვის სპეციალური ღონისძიებების გამოყენება. არ მისცეს ჩვენება, რომელიც დანაშაულის ჩადენაში ამხელს მას ან მის ახლო ნათესავეს. მონშე ვალდებულია გამოცხადდეს გამოძახების დროს, უპასუხოს დასმულ შეკითხვებს, არ გაამჟღავნოს საქმესთან დაკავშირებული მისთვის ცნობილი გარემოებები თუ გააფრთხილა სასამართლომ, დაიცვას წესრიგი, პროცესისი დროს ნებართვის გარეშე არ დატოვოს სასამართლო სხდომის დარბაზი.

სისხლის სამართლის პროცესში მონშის მონვევის მიზანია გამოსაძიებელ ან განსახილველ საქმესთან დაკავშირებული ინფორმაციის მოპოვება. ასე რომ, პროცესში პირის მონშის სახით მონაწილეობა პირდაპირ უკავშირდება მის მიერ ჩვენების მიცემის მოვალეობას.¹

არსებობენ პირები, რომლებიც არ არიან ვალდებულები იყვნენ მონშეები სასამართლო სხდომაზე სხვადასხვა გარემოებების გამო. სსსკ იცავს პროფესიული საქმიანობის

¹ იხ. გ.დევანოზიშვილი და კოთხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; გვ 83
<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20dakiTxvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminalistikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

საიდუმლოებას და პროცესის მწარმოებელი პირის, საქმის გარემოებების და პროფესიული საქმიანობისთვის ჩვენების მიცემით გამოწვეული სავარაუდო ზიანის თანაფარდობის გათვალისწინებით, უფლებას აძლევს მოტივირებული დადგენილებით (განჩინებით) მოწმის მოვალეობისაგან გაათავისუფლოს: ინფორმაციის სარწმუნოების ხარისხის მატარებელი არ არის შეზღუდული შესაძლებლობის და ქმედუნარო პირთა მიერ მიცემული ჩვენება.

2.1.2 მოწმის ცნება, სახეები და უფლება -მოვალეობები თანამედროვე სისხლის სამართლის პროცესში

ჩვ. წ. აღ-მდე „მანუ-ს ძველ ინდური კანონების ნაკრებში ნათქვამია“ მოწმეები უნდა აირჩნენ ისეთი ადამიანებიდან, რომლებიც იმსახურებენ ნდობას, იციან თავიანთი მოვალეობები, არ არიან ხარბები, დანარჩენი სხვანი არ დაიშვებიან.- პიროვნებების რიცხვი, რომლებიც არ დაიშვებიან მოწმეებად საკმაოდ დიდია. „პირები, რომლებიც არიან ფულის ინტერესის ზემოქმედების ქვეშ, ავადმყოფები, მეგობრები, მსახურები, მტრები, დანაშაულის ჩადენაში ეჭვმიტანილები და სხვა. აქვე მოსამართლეთა ყურადღება გასამახვილებელია ცრუ მოწმეებზე; „ისინი, რომლებიც მოყოლისას ხტებიან ერთი ადგილიდან მეორეზე,ენით ილოკავენ პირის კუთხეებს, რომელთა სახე იფარება ოფლით და იცვლიან ფერს, რომლებიც პასუხობენ ნელა, აკანკალებული წყვეტილი ხმით, აცმაცუნებენ ტუჩებს, არ პასუხობენ მკვეთრი ხმით და ღია შემოხედვით, რომლებიც თვითნებურად გამოავლენენ სუნთქვის, ტანის და ხმის ცვლილებას, ესენი ეჭვმიტანილნი არიან ცრუმონმეობაზე.“ ძველ საბერძნეთში საქმეების გარჩევა და დაკითხვა მიმდინარეობდა ლამლამობით, იმ მიზნით, რათ გამოერიცხათ მოწმეების შესაძლებელი ზემოქმედება მოსამართლეებზე, რომლებიც ვერ ხედავდნენ მოწმეების სახეს და ესმოდათ მხოლოდ ხმა. მეორე ეტაპზე დაკითხვა ხასიათდება მისი წარმართვის გარკვეული რეგლამენტირებით. რომში კანონის მიხედვით საქმეზე

მტკიცებულებად ითვლებოდა მონმეთა ჩვენება, დანაშაულის აღიარება და ფიცი, ჩვენების მიღების საშუალებად ითვლებოდა წამება. მონმეთა ჩვენებები აღინუსხებოდა ოქმებში და მათ რაოდენობა არ უნდა ყოფილიყო ორზე ნაკლები. მონმეები უნდა ყოფილიყვნენ მხოლოდ თავისუფალი მოქალაქეები, მონმეებად არ დაიშვებოდნენ არასრულწლოვნები და ეჭვმიტანილის ახლო ნათესავები. მონების ჩვენებები მიიღებოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი მოპოვებული იყო წამების შედეგად. იულიუს კეისარის დროს წამებას იყენებდნენ იმ თავისუფალი მოქალაქეების მიმართაც, რომლებსაც ჩადენილი ჰქონდათ სახელმწიფო დანაშაული. შემდგომში სასამართლოზე შეჯიბრებითობის პროცესი გარიყა სასამართლოს ინკვიზიციურმა ფორმამ, რომლის დროსაც წამება იქცა ეჭვმიტანილისა და მონმისაგან ჩვენების მიღების ძირითად საშუალებად. დამკითხველების ძალისხმევა მიმართული იყო ეჭვმიტანილისაგან აღიარების მიღებისაკენ, რომელიც ითვლებოდა უტყუარ მტკიცებულებად და გამორიცხავდა შემდგომში მტკიცებულებათ წარდგენის აუცილებლობას. დაკითხვის ხელოვნება დამყარებული იყო ცხოვრებისეულ ფსიქოლოგიაზე: სახის გარკვეულ გამომეტყველებაზე, უესტებზე და გრძნობების გამოხატვაზე, რომლებიც აღინერებოდა და ეძლეოდა მტკიცებულებითი მნიშვნელობა.² შემდგომ ჩამოყალიბდა დაკითხვის სისტემა, რომლის არსი მდგომარეობდა დამკითხველების მიერ არა ნათელი, ორაზროვანი შეკითხვების ფორმირებაში, ანდა ისეთი კითხვებისა, რომლის პასუხი იმალებოდა დასაკითხისაგან. დასაკითხს ბრალად ედებოდა პასუხის არალოგიკურობა, რომლის აცილებაც თითქმის შეუძლებელი იყო, ამავე დროს მისი შინაგანი მდგომარეობის გათვალისწინება მისი წამების მიზეზი ხდებოდა. მრავალი ასწლეულის განმავლობაში სჯეროდათ, რომ წამებით მიღებული ჩვენება შეესაბამებოდა სისწორეს და არ სურდათ გაეგოთ, რომ აუტანელ ტკივილს

² იხ. გ. დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; გვ 11
<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20dakiTxvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmeobaSi%20da%20kriminali stikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

შეძლო ჩვენება ადამიანს თავის წინააღმდეგაც მიეცა., რათა შეწყვეტილიყო წამების პროცესი. მესამე ეტაპზე ფეოდაური ხანისათვის დამახასიათებელი დამადანაშაულებელი პროცესი იცვლება სამართლის სამძებრო წესით, რის შედეგადაც აიკრძალა მტკიცებულების მისაღებად წამება: პრუსიაში-1756 წელს, ავსტრიაში-1776 წელს, ბავარიაში-1808 წელს . მეჩვიდმეტე საუკუნემდე ინგლისის სასამართლოს უფლება ჰქონდა აღარების მისაცემად ეჭვმიტანილების წამებისა, ისინი იძლეოდნენ ფიცს, რომ უპასუხებდნენ ყველა კითხვას, ამასთან ისეთსაც, რომლებიც მათ დამნაშავეობასაც გამოააშკარავებდა. მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ხელისუფლებამ არ უნდა აიძულოს პიროვნება ჩადენილი დანაშაულის წამებით აღიარებაში, გაჩნდა ინგლისში. იმ დროისათვის ხალხმა დაიწყო გამოსვლა 1487 წელს ჩამოყალიბებული ბრიტანული სასამართლოს წინააღმდეგ. 1641 წელს ამ სასამართლოს გაუქმების შემდეგ, ინგლისის კანონი ითვალისწინებდა პრივილეგირებულ უფლებას თვით აღიარების წინააღმდეგ. რუსეთში ჩვენების მიღებისათვის წამება აიკრძალა 1801 წელს ალექსანდრე პირველის პერიოდში. 1864 წელს სასამართლო რეფორმის შედეგად გაუქმებულ იქნა ფორმალური მტკიცებულებების თეორია და სისტემაში იქნა მოყვანილი საგამოძიებო მოქმედებები, მათ შორის, დაკითხვაც.³

³ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი თბილისი <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3108887?publication=0>

თავი III. მონმის ჩვენების ფორმირების ფსიქოლოგიური ასპექტები

ჩვენების ფორმირების პროცესის საწყისი ფაზა აღქმა, ხშირ შემთხვევაში სუბიექტური და ობიექტური ფაქტორების გარკვეულ ერთობლიობაზე და შერწყმაზეა დამოკიდებული.⁴ ამიტომ შედარებით სირთულეს წარმოადგენს დროის მონაკვეთის, მოძრაობის სიჩქარის, ფერისა და სივრცის აღქმა, რადგან ყოველივე ეს ობიექტურ და სხვა ფაქტორებთან ერთად პიროვნების სუბიექტურ წარმოდგენაზეა დამოკიდებული. ასე მაგალითად, ფერის შეგრძნების განსაზღვრისათვის გათვალისწინებული უნდა იყოს, ადამიანის როგორც სუბიექტური თვისებები (ამ ფერის აღქმის უნარი), ასევე, ობიექტური, რადგან მაგალითად წითელი ფერი შედარებით უკეთესად აღიქმება და შორს მანძილიდან ჩანს. დროის აღქმა ადამიანის სუბიექტურ მდგომარეობაზე, ემოციურობაზეცაა დამოკიდებული. დადებითი ემოციებისას დრო ჩქარა გადის, უარყოფითი ემოციებისას-წელა. თუ ვიცით ორი ენა (ქართული და რუსული) და ადამიანის მისი გარეგნული შეხედულების მიხედვით აღვიქვავთ, როგორც გასაუბრების ობიექტს, მას იმ ენაზე დაველაპარაკებით, რა გარეგნული შეხედულება აქვს. (რუსული გარეგნობისას რუსულად) და ასე შემდეგ. ყოველივე ზემო თქმულიდან გამომდინარე, ჩვენებიც ფორმირების პირველი საფეხური, აღქმა, განხილულ უნდა იქნას, არა მარტო, როგორც მასზე მოქმედი სუბიექტური და ობიექტური გარემოებების ზეგავლენა, არამედ

⁴ იხ. ცინცაძე ზ. დაკითხვის ტექტიკური საკითხები ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი დანაშაულის საქმეზე, უ. „სამართალი“ №6-7, 2003 წელი

ასევე, როგორც ამ სუბიექტური და ობიექტური ზეგავლენების ერთობლიობა. ამიტომ საკითხის შესწავლა უდნა მოხდეს სუბიექტური და ობიექტური ზეგავლენების ერთობლიობით, რათა გამოძიებლებმა და სისხლის სამართლის პროცესით დაკითხვის უფლება მინიჭებულმა პირებმა იცოდნენ ის ფაქტორები, რომლებიც მოქმედებენ ადამიანების აღქმაზე. ეს საშუალებას მოგვცემს სწორად და შეუცდომლად გავაანალიზოთ მოცემული ჩვენება, თავის ბუნებრივად მონაცოლ თუ ხელოვნურ მოგონილ ფაქტებთან ერთად.⁵

შეიძლება მოგვეჩვენოს, რომ ადამიანები ერთსა და იგივე მოვლენას ერთნაირად აღიქვავენ, მაგრამ რეალობაში ხშირად ასე არ არის. ყველა ინდივიდს ახასიათებს სამყაროს უნიკალური და თავისებური აღქმა. ეს განპირობებულია იმით, რომ ადამიანის მიერ გარე სამყაროს აღქმაზე გავლენას ახდენს გრძნობის ორგანოები და გარკვეულ სიტუაციებში მათი ფიზიკური შეზღუდვები. ე.ი. აღქმა ყოველთვის როდი იძლევა საგნის ობიექტურად სწორ, უტყუარ ასახვას. გარკვეულ პირობებში, ადგილი გვაქვს საგნის არასწორ, დამახინჯებულ აღქმასთან. არასწორი აღქმის სამ სახეს ასახვავებენ:

ა. „ფიზიკური ილუზიები-“, გრძნობის ორგანოების ფიზიკური შეზღუდვები, მათზე მოქმედი ზოგადი ფაქტორები;

ბ. ; ფიზიოლოგიური ილუზიები” - და მოქმედი გარე ფაქტორები;

გ. ;ფსიქოლოგიური ილუზიები - გრძნობის ორგანოების ფიზიკური შეზღუდვები, მათზე მოქმედი ზოგადი ფაქტორები, „ფიზიკური ილუზიები”- უპირველს ყოვლისა აღსანიშნავია ე.წ. გრძნობის ფიზიკური შეზღუდვა, მდგომარეობა, რომელშიც დამკვირვებელი იმყოფება და „ ფიზიკური ილუზიები“- ეს ის ილუზიებია, რომელსაც იწვევს საგნის მოცემულობის ფიზიკური პირობები. განვიხილოთ ყველაფერი ერთობლიობაში. შეგრძნებების შეზღუდულობის გამო ადამიანი გარე სამყაროს

⁵ იხ. გ. დეკანოზიშვილი და კითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლის სამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20daktvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminalistikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

სრულიად ვერ აღიქვავს, მაგ. რადიო ტალღებს, ინფრანითელ და ულტრა იისფერ სხივებს გარკვეული სიხშირის ბგერებს, რადიაციის გარკვეულ სახეობას. რეცეპტორული სისტემის შეზღუდულობის უნარი გვაიძულებს აღვიქვათ მხოლოდ ნაწილი იმისა, რაც ხდება ჩვენს გარშემო. გარე სამყაროს შეზღუდულ აღქმას მაშინაც შეიძლება ჰქონდეს ადგილი, როდესაც ჩვენს გრძნობებს ფიზიკურად შეუძლია მისი აღქმა. მხედველობა- მხედველობის შეგრძნებათა როლი ადამიანის ცხოვრებაში განსაკუთრებით დიდია. შეიძლება ითქვას, რომ ადამიანის სინამდვიელსთან ურთიერთობაში, პირველ რიგში მხედველბით ხელმძღვანელობს. თვალის მთელი რუტინა (თვალის ბადურა) იძლება სინათლისა და ფერის შეგრძნების საშუალებას, მაგრამ მხოლოდ ცენტრალური ნაწილი იძლევა საშუალებას, საგნები ცნობიერ აღქმამდე ავიყვანოთ, რადგან პერიფერიული ნაწილის შთაბეჭდილებანი ბუნდოვანია. ადამიანის მხედველობითი აღქმა უფრო შეზღუდულია, ვიდრე ზოგიერთი ცხოველისა. ადამიანის თვალს არ შეუძლია აღიქვას რაიმე ძალზე სწრაფი მოძრაობა, როგორცაა გასროლილი ტყვიის მოძრაობა.⁶

⁶ იხ. ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია რომი 1950 წელი 4 ნომბერი

3.1 მონმის მიერ ფაქტებისა და გარემოებების აღქმა

პიროვნების მიერ ფაქტებისა და გარემოებათა აღქმა, დამახსოვრება და გადმოცემა ადამიანებთან ურთიერთობა გამომძიებლის საქმიანობის ძირითადი ნაწილია. ადამიანის ფიზიოლოგიისა და ფსიქოლოგიის, ურთიერთობის დამყარების, ურთიერთობის სწორად წარმართვის და კომუნიკაციის უნარ-ჩვევების ცოდნა პროფესიონალი გამომძიებლისთვის აუცილებელია ვიანიდან დასაკითხებიდან მონოღებული ინფორმაციის და ფაქტების ანალიზი უნდა გაკეთდეს არა მხოლოდ დაკითხვის ბოლოს, არამედ უშუალოდ დაკითხვის პერიოდში.⁷ ჩვენებებში ზოგჯერ წარმოიქმნება შეუთავსებლობები ფაქტებთან, ადრე მიცემულ ჩვენებებთან მტკიცებულებებთან, რისი ანალიზიც უშუალოდ დაკითხვის მიმდინარეობის პერიოდშია საჭირო, რადგან ზოგჯერ შეცოდმები დაკითხვისას ყოველთვის როდი ნიშნავს, რომ ცრუ ჩვენებებთან გვაქვს საქმე სხვადასხვა სახის ხარვეზები ჩვენებებში შეიძლება ჰქონდეს იმ ადამიანებსაც, რომელთაც სურთ შემთხვევების შესახებ სრული ინფორმაციის მონოღება. ჩვენების ფორმირება თავისი სიზუსტით, ზოგჯერ ხარვეზებით და შეცდომებით წარმოიქმნება ჩვენების ფორმირების პროცესში რომელიც მოიცავს სამ ფაზას. ეს არის ფაქტებისა და გარემოებების აღქმა. მათი დამახსოვრება და

⁷ იხ., ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო აქტების კრებული” თბილისი 1998 წელი. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/111190?publication=0>

გადმოცემა, მოწოდების პროცესი (რეპროდუქცია). ფაქტებისა და გარემოებათა შესახებ ცნობების მიღებისა ან მათი უშუალო ნახვიდან ჩვენების მიცემამდე გადის გარკვეული დრო. ამ პერიოდში ხდება ჩვენების საწყისი და შუალედური ფორმირება. რასაც საფუძვლად უდევს ფიზიოლოგიური და ფსიქოლოგიური პროცესები, ჩვენების ფორმირება დამკითხავისა და დასაკითხის ურთიერთობის დროსაც მიმდინარეობს გარკვეული ინფორმაციების გაცვლის მეშვეობით. ინფორმაციების გაცვლა ურთიერთობისას, არის პროცესი, რომელიც გულისხმობს ინფორმაციის გადაცემას და მიღებას. სუბიექტს, რომელიც გადასცემს ინფორმაციას გადამცემი ეწოდება, ხოლო ის ვისაც გადასცემენ ინფორმაციას არის მიმღები, მათი როლები იცვლება პროცესის შეცვლისთანავე. ყოველდღიურ ცხოვრებაში ხშირად მიმღები ისე არ იგებს ინფორმაციას, როგორც გადამცემს სურს, ასეთი ურთიერთობა წყდება, საერთოდ კი ურთიერთობის შეწყვეტა ბევრმა ფაქტორმა შეიძლება გამოიწვიოს.⁸

აღქმა არის ჩვენების ფორმირების პროცესის პირველი საფეხური, რომლის დროსაც სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებული ფაქტების, გარემოებების, მოვლენების ნახვისა და დაკვირვების შედეგად ადამიანის დიდი ტვინის ქერქში ყალიბდება ნანახისა და მოსმენილის დროებითი ნერვიული კავშირი. ფაქტების მოვლენების, საგნების აღქმა შეიძლება მოხდეს წინასწარ დასახული მიზნის საფუძველზე ანუ თვითნებურად და უნებურად. თვითნებური აღქმისათვის დამახასიათებელია აღქმული ფაქტების, გარემოებების, მოვლენების, საგნების შედარებითი სიზუსტე და სისრულე, ვინაიდან ამ დროს ადამიანის ყურადღება გადატანილია ნანახისა და მოსმენილის დამახსოვრების სურვილზე. ამ თვისებას შედარებით მოკლებულია აღქმის ისეთი სახე, როგორცაა უნებური აღქმა რომლის დროსაც ყურადღება გაფანტულია და აღქმა ხდება უნებურად. ადამიანი გარე სამყაროს გრძნობის ურგანოებით აღიქვავს. ფსიქოლოგების განმარტებით, გრძნობის ორგანო, ამ სიტყვის ფართო

⁸ იხ. „მინიმალური სტანდარტული წესები არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის აქტი.

მნიშვნელობით სამი ძირითადი ნაწილისგან შედგება.⁹ პირველია რეცეპტორი-სპეციფიკურად აგებული გარე აპარატი, რომელიც გალიზიანების მისაღებადაა მოწყობილი. მეორეა გამტარი ნერვი, რომელიც გალიზიანებას გრძნობის ორგანოს მესამე ნაწილისკენ-თავის ტვინის შესატყვის სენსორულ არეებში მოთავსებული ცენტრებისკენ ატარებს. გრძნობის ორგანოები მკაფიოდ არიან ურთიერთისგან გამოყოფილი. განსაკუთრებით ოთხი გრძნობის ორგანო-მხედველობის, სმენის, სუნის და გემოს. თითოეული მათგანი სხეულის გარკვეულ ადგილზეა მოთავსებული და შესატყვის გალიზიანებას მხოლოდ მათი საშუალებით ვლდებულობთ: სინათლის სხივებში მთელი ორგანიზმია გახვეული, მაგრამ, იგი თვალზე მოქმედებს. ასეა ხმაც, სუნიც და შეიძლება გემოც. განსაკუთრებული ადგილი უკავია ამ მხრივ ე.წ. მეხუთე გრძნობის ორგანოს-ჩვენი სხეულის ზედაპირს, კანს, ანუ როგორც მას უწოდებენ შეხების ორგანოს. როგორც გამოირკვა, იგი სრულიდაც არ არის მართო ერთი გრძნობის ორგანო, მას ორგანოების მთელი რიგი აღმოაჩნდა: ცალკე წერტილები, რომლებიც სითბოსა და სიცივის გალიზიანებას ღებულობენ და ტემპერატურის გრძნობის შესაძლებლობას იძლევიან; წერტილები, რომლებიც შეხების გალიზიანებას აღიქვავენ და ტკივილის გამლიზიანებელი მიმღები ცალკე ადგილები. ამას უნდა დავემატოთ გრძნობიერი ნერვების დაბოლოებები კუნთებსა და სახსრებში, როგორც სრულიად განსხვავებული გრძნობის კინესთეტური გრძნობის ორგანოები და დასასრულს, სხეულის წონასწორობის გრძნობის ორგანოც. გამლიზიანებლების ზემოქმედების შედეგად გრძნობის ორგანოში გარკვეული ფიზიოლოგიური პროცესი, ე.წ. აღზნება ჩნდება იგი გამტარებელი ნერვის საშუალებით თავის ტვინს აღწევს და განსაზღვრულ არეებში სათანადო სენსორულ ცენტრებში ვრცელდება. იმ ფსიქიკურ პროცესს, რომელიც ამის შედეგად წარმოიქმნება, შეგრძნება ეწოდება. გარე სინამდვილის

⁹ იხ. გ. დეკანოზიშვილი და კითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20dakiTxvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminali stikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

განცდა მხოლოდ შეგრძნების გზით ხერხდება; სხვა გზა ცოცხალ არსებას არ აქვს.¹⁰ მიუხედავად ამისა, სინამდვილე მაინც არასდროს არ განიცდება ცალკე ფერების, ცალკე ტონების, თუ რომელიმე სხვა ცალკეული შეგრძნების სახით, როცა თუნდაც ფანჯარაში ვიყურებით და აყვავებულ ბუნიებს ვაკვირდებით, ვერ ვიტყვით, რომ შეგრძნებათა მთელი ქაოსი გვეძლევა, მაგალითად: ამდენსა და ამდენ ფერს ან სინათლეს ვხედავთ, ან რაღაც ხმაული, თუ შრიალი გვესმის, არამედ ჩვენ ხეებს, მისი ფორმისა და ფერის, ნიავის დროს კი მათ შრიალით აღვიქვამთ. ერთი სიტყვით, სინამდვილეში ნაირნაირ შეგრძნებათა ქაოსი როდი გვეძლევა, არამედ ყოველთვის მხოლოდ გარკვეული თვისებების მქონე საგნები, რომლებიც ჩვენს გარეთ არსებულ სივრცეში იმყოფებიან და იქიდან აღიქმებიან. აქედან ცხადია, რომ მართალია, სინამდვილესთან ჩვენ მხოლოდ შეგრძნების გზით მივდივართ, მაგრამ არასოდეს არ ხდება, რომ იგი შეგრძნების სახით გვეძლეოდეს; სინამდვილეს კიარ შევიგრძნობთ, ჩვენ მას აღვიქვამთ იმიტომ, რომ შეგრძნება, მაგალითად ფერისა არ შეიძლება. სინამდვილეში კი ჩვენ მხოლოდ ფერს კი არა, ყოველთვის ამა და ამ ფერის საგანს ვხედავთ. საგნის განცდა კი აღქმასა და არა შეგრძნება. ცოცხალ არსებას საგნებთან აქვს საქმე, თავის მოთხოვნილებებს, მათი საშუალებით იკმაყოფილებს და არა თავისთავად ფერის, სუნის, გემოს საშუალებით.¹¹ ამიტომ გასაგებია, რომ მას საგნების აღქმის უნარი შეუმუშავდა და არა შეგრძნებათა ქაოტური განცდისა. ეს პროცესი, რომელსაც ჩვეულებრივ აღქმას უწოდებენ ხანგრძლივად იყო ფსიქოლოგიური კვლევა, ძიების საგანი. აღქმა არის რთული ფსიქოლოგიური პროცესი. მის სიზუსტეზე, სისრულეზე, ნათელყოფაზე, სისწორეზე გავლენის მოხდენა შეუძლია მთელ რიგ გარემოებებს და მათ ერთობლიობას. კერძოდ, აღქმის სიზუსტეზე და სისრულეზე გავლენის მოხდენა

¹⁰ იხ. გ.დევანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20daktavis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmeobaSi%20da%20kriminalistikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

¹¹ იხ.ლომსაძე „სისხლის სამართლის პროცესი“ მე-6 გამოცემა თბილისი 2016

შეუძლია, როგორც სუბიექტურ და ობიექტურ ფაქტორებს ისე ამ ფაქტორების გარკვეულ სინთეზს (ფიზიკურ და ფსიქიკურ მონაცემებს, მეტეოროლოგიურ პირობებს, დროის მონაკვეთებს, ასაკს, განწყობას, გამოცდილებას, პროფესიას, ადამიანის ათვისების უნარს და ასე შემდეგ). ობიექტურს მიეკუთვნება ისეთი ფაქტორები, რომლებიც არ არის დაკავშირებული პიროვნებასთან და მის განწყობასთან. ამ ფაქტორებს შეუძლიათ აღქმის პროცესზე მოახდინონ როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი გავლენა. ძირითადად ობიექტურ ფაქტორებს მიეკუთვნება აღქმის გარეშე პირობები, აღსაქმელი საგნების თავისებურებები და მათი ერთობლიობა; ესენია ცუდი მეტეოროლოგიური პირობები(თოვლი,ქარი,წვიმა,ძლიერი სიციხე, სიცივე), ხილვადობის არა ხელსაყრელი პირობები(მძლავრი განათება, განათების უკმარისობა, ნისლი, ღრუბელი), დანახული ობიექტების და მოვლენების სიშორე, მათი დანახვის ხანმოკლე დრო, ხმაურის ფონი, ძალიან მაღალი და დაბალი ტემპერატურა და ასე სუბიექტურს მიეკუთვნება ისეთი ფაქტორები, რომლებიც დაკავშირებულია პიროვნებასთან და მის განდობასთან. ამ ფაქტორებს მიეკუთვნება ჯანმრთელი ადამიანის გრძნობის ორგანოების ბუნებრივი ფიზიკური შეზღუდვები, ფიზიკური ნაკლი (სიყრუე, სიმუნჯე, დალტონიზმი), ფიზიკური მდგომარეობა (ავადმყოფობა, დაღლილობა, სიმთვრალე, ინტოქსიკაცია), ფსიქიკური მდგომარეობა (სულიერი აღელვება, ნერვული სისტემის მოშლა), პროფესია (პროფესიონალიზმი) და ბოლოს განწყობა (ემოციურობა, შიში, უყურადღებობა, დარწმუნებულობა, დამოკიდებულება და სხვა). ჩვენების ფორმირების პროცესის საწყისი ფაზა აღქმა, ხშირ შემთხვევაში სუბიექტური და ობიექტური ფაქტორების გარკვეულ ერთობლიობაზე და შერწყმაზეა დამოკიდებული.¹² ამიტომ შედარებით სირთულეს წარმოადგენს დროის მონაკვეთის, მოძრაობის სიჩქარის, ფერისა და სივრცის აღქმა, რადგან ყოველივე ეს ობიექტურ და სხვა ფაქტორებთან ერთად პიროვნების სუბიექტურ წარმოდგენაზეა დამოკიდებული.

¹² იხ.ცინცაძე ზ. დაკითხვის ტექტიკური საკითხები ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი დანაშაულის საქმეზე, უ. „სამართალი“ №6-7, 2003 წელი

ასე მაგალითად, ფერის შეგრძნების განსაზღვრისათვის გათვალისწინებული უნდა იყოს, ადამიანის როგორც სუბიექტური თვისებები (ამ ფერის აღქმის უნარი), ასევე, ობიექტური, რადგან მაგალითად წითელი ფერი შედარებით უკეთესად აღიქმება და შორს მანძილიდან ჩანს. დროის აღქმა ადამიანის სუბიექტურ მდგომარეობაზე, ემოციურობაზეცაა დამოკიდებული. დადებითი ემოციებისას დრო ჩქარა გადის, უარყოფითი ემოციებისას-წელა. თუ ვიცით ორი ენა (ქართული და რუსული) და ადამიანს მისი გარეგნული შეხედულების მიხედვით აღვიქვავთ, როგორც გასაუბრების ობიექტს, მას იმ ენაზე დაველაპარაკებით, რა გარეგნული შეხედულებაც აქვს. (რუსული გარეგნობისას რუსულად) და ასე შემდეგ. ყოველივე ზემო თქმულიდან გამომდინარე, ჩვენებიც ფორმირების პირველი საფეხური, აღქმა, განხილულ უნდა იქნას, არა მარტო, როგორც მასზე მოქმედი სუბიექტური და ობიექტური გარემოებების ზეგავლენა, არამედ ასევე, როგორც ამ სუბიექტური და ობიექტური ზეგავლენების ერთობლიობა. ამიტომ საკითხის შესწავლა უდნა მოხდეს სუბიექტური და ობიექტური ზეგავლენების ერთობლიობით, რათა გამომძიებლებმა და სისხლის სამართლის პროცესით დაკითხვის უფლება მინიჭებულმა პირებმა იცოდნენ ის ფაქტორები, რომლებიც მოქმედებენ ადამიანების აღქმაზე. ეს საშუალებას მოგვცემს სწორად და შეუცდომლად გავანალიზოთ მოცემული ჩვენება, თავის ბუნებრივად მონაცოლ თუ ხელოვნურ მოგონილ ფაქტებთან ერთად.¹³

შეიძლება მოგვეჩვენოს, რომ ადამიანები ერთსა და იგივე მოვლენას ერთნაირად აღიქვავენ, მაგრამ რეალობაში ხშირად ასე არ არის. ყველა ინდივიდს ახასიათებს სამყაროს უნიკალური და თავისებური აღქმა. ეს განპირობებულია იმით, რომ ადამიანის მიერ გარე სამყაროს აღქმაზე გავლენას ახდენს გრძნობის ორგანოები და გარკვეულ სიტუაციებში მათი ფიზიკური შეზღუდვები. ე.ი. აღქმა ყოველთვის როდი იძლევა საგნის

¹³ იხ. გ.დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20daktavis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminalistikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

ობიექტურად სწორ, უტყუარ ასახვას. გარკვეულ პირობებში, ადგილი გვაქვს საგნის არასწორ, დამახინჯებულ აღქმასთან. არასწორი აღქმის სამ სახეს ასხვავებენ:

ა. „ფიზიკური ილუზიები“- გრძნობის ორგანოების ფიზიკური შეზღუდვები , მათზე მოქმედი ზოგადი ფაქტორები;

ბ. ; ფიზიოლოგიური ილუზიები”- და მოქმედი გარე ფაქტორები;

გ. ;ფსიქოლოგიური ილუზიები - გრძნობის ორგანოების ფიზიკური შეზღუდვები, მათზე მოქმედი ზოგადი ფაქტორები, „ფიზიკური ილუზიები“- უპირველს ყოვლისა აღსანიშნავია ე.წ. გრძნობის ფიზიკური შეზღუდვა, მდგომარეობა, რომელშიც დამკვირვებელი იმყოფება და „ ფიზიკური ილუზიები“- ეს ის ილუზიებია, რომელსაც იწვევს საგნის მოცემულობის ფიზიკური პირობები. განვიხილოთ ყველაფერი ერთობლიობაში. შეგრძნებების შეზღუდულობის გამო ადამიანი გარე სამყაროს სრულიად ვერ აღიქვავს, მაგ. რადიო ტალღებს, ინფრანითელ და ულტრა იისფერ სხივებს გარკვეული სიხშირის ბგერებს, რადიაციის გარკვეულ სახეობას. რეცეპტორული სისტემის შეზღუდულობის უნარი გვაიძულებს აღვიქვათ მხოლოდ ნაწილი იმისა, რაც ხდება ჩვენს გარშემო. გარე სამყაროს შეზღუდულ აღქმას მაშინაც შეიძლება ჰქონდეს ადგილი, როდესაც ჩვენს გრძნობებს ფიზიკურად შეუძლია მისი აღქმა. მხედველობა- მხედველობის შეგრძნებათა როლი ადამიანის ცხოვრებაში განსაკუთრებით დიდია. შეიძლება ითქვას, რომ ადამიანის სინამდვიელსთან ურთიერთობაში, პირველ რიგში მხედველობით ხელმძღვანელობს. თვალის მთელი რუტინა (თვალის ბადურა) იძლება სინათლისა და ფერის შეგრძნების საშუალებას, მაგრამ მხოლოდ ცენტრალური ნაწილი იძლება საშუალებას, საგნები ცნობიერ აღქმამდე ავიყვანოთ, რადგან პერიფერიული ნაწილის შთაბეჭდილებანი ბუნდოვანია. ადამიანის მხედველობითი აღქმა უფრო შეზღუდულია, ვიდრე ზოგიერთი ცხოველისა. ადამიანის თვალს არ შეუძლია აღიქვას რაიმე ძალზე სწრაფი მოძრაობა, როგორცაა

გასროლილი ტყვიის მოძრაობა.¹⁴ სიბნელეში ადამიანის მხედველობა უარესდება, ძნელი ხდება ფორმებისა და ფერების აღქმა ცუდად განათებული ნივთების გარჩევა რთულია გაბსაკუთრებით მაშინ, თ მათი ფერი ერწყმის სხვა ნივთების ფერს; სავსე მთვარის შუქზე ადამიანის ამოსაცნობას მისგან 10 მეტრის მანძილზე უნდა ვიმყეფობოდეთ; ღამის ნელა მოძრავი საგნების გარჩევა რთულია; მოძრავი სუბიექტი გვერდულად, პროფილში მდგომია ადამიანმაც შეიძლება შეამჩნიოს და პირდაპირი ხედვით, ანფასითაც, მაგრამ უმოძრაო საგნების შემჩნევა გვერდულად, პროფილში მდგომი ადამიანისთვისაც შეუძლებელია. ფერის ზუსტად აღქმაზე გავლენას ახდენს შემდეგი ფაქტორები: თვალის ბადურის მიერ სხვადასხვა კუთხიდან ფერი ერთნაირად ვერ აღიქმება; განათებამ და შუქმა შეიძლება გავლენა მოახდინოს ფერის აღქმაზე; მუქი სათვალე, განსაკუთრებით ღამით; წითელი და ლურჯი ობიექტების შედარებისას, ლურჯი ობიექტი უფრო დიდხანს ჩანს. თვალთა სევე ძნელად უმკლავდება განათების სწრაფ ცვლილებას. მხედველობის აღდგენისათვის საჭიროა გარკვეული დრო, განათების ცვლილების პროცესში კი აღდგენა ძნელი ან საერთოდ შეუძლებელია. აუცილებელიცაა ცოდნა იმ ფაქტორებისა, რომლებიც გავლენას ახდენენ მხედველობის შეზღუდვაზე განათებული ადგილიდან ბნელში ან პირიქით სწრაფი გადასვლა ზემოქმედებას ახდენს აღქმაზე, ვინაიდან მხედველობის დაკარგვა, კონტროლის დაკარგვას უკავშირდება. გარდა ამისა მხედველობაზე გავლენას სხვადასხვა ფაქტორებიც ახდენენ. მათგან აღსანიშნავია მანძილი, ზომა; დამკვირვებლის მდებარეობა; ამინდი (წვიმა, ძლიერი ქარი,ნისლი); სულიერი და გონებრივი მდგომარეობა, მაგალითად შიში, მოღუენება(დეტალურად განხილულია შინაგან ფაქტორებში). სმენა-სმენა იძლევა ბგერის შეგრძნებას და შემჩნევის საშუაებას. ბგერა ორგვარია ხმაური ანუ ჩქამი და ტონი, რომელთა არევა ერთმანეთში შეუძლებელია. მაგრამ ადამიანის სმენაც შეზღუდულია. ხმაურიან ადგილას ყოფნის შემდეგ ადამიანს

¹⁴ იხ. ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია რომი 1950 წელი 4 ნოემბერი

სმენის სრულად აღსადგენად გარკვეული დრო ესაჭიროება. გამოძიებელმა უნდა იცოდეს, რომ ჩაკეტილ პატარა სივრცეში ხმაურს, თუნდაც გასროლის ხმას, შეუძლია ადამიანს გარკვეული პერიოდით დააკარგინოს სმენა. სმენაზე გავლენას შემდეგი ზოგადი ფაქტორებიც ახდენენ: ხმის ადგილის წარმოქმნის დადგენა უფრო ადვილია ცალი ყურით; მანძილი ხმის წარმოქმნის ადგილამდე განისაზღვრება ხმის ინტენსივობასთან შეფარდებით; გამოცდილ ადამიანებს გაცილებით უადვილდებათ ხმის გარჩევა; ღამით ხმა შორ მანძილზე ისმის; ღამით ხმის გამომცემი ობიექტი უფრო დიდი ჩანს. ცნოსვა და გემო-სუნისა და გემოს შეგრძნება გრნობის რეცეპტორებზე ქიმიური ზემოქმედების შედეგად წარმოიქმნება.¹⁵ საჭიროა იმ ასპექტების გათვალისწინებაც, თუ რა გავლენას ახდენს ცნოსვისა და გემოს აღქმაზე სხვადასხვა ფაქტორები; სუნის შეგრძნებას ძლერი ადაპტაცია ახასიათებს, ერთი და იგივე სუნის ხანგრძლივი მოქმედების შედეგად გრძნობელობა იმის მიმართაც ეცემა და ზოგჯერ დროებით ქრება კიდევ. რამდენიმე სუნის შერევის შედეგად ხდება ერთი სუნის მეორე მეორეს ჩახშობა, ზოგჯერ სუნის ნეიტრალიზაცია ან ახალი სუნის შეგრძნება. ბევრი ნივთიერების განსხვავება სუნით არის შესაძლებელი; ბენზინი და მსგავსი ნივთიერებები ადამიანს გარკვეული დროით ცნოსვას აკარგინებს; სურდოს დროს ადამიანს უჭირს სუნის აღქმა და ამავე დროს გემოს შეგრძნებას სუსტდება. გამოძიებელმა კარგად უნდა იცოდეს ის ფაქტორები, რომლებიც გემოზე ახდენენ ზეგავლენას, კერძოდ; გემოთი შეიძლება დადგინდეს ტკბილი, მწარე, მუავე და მარილიანი ნივთიერებები. შეგრძნებაზე გარკვეულ გავლენას ახდენს საზრდოს მოთხოვნილების მდგომარეობა. გარკვეულ ფარგლებში გემოს განცდა იცვლება იმის მიხედვით, შია ადამიანს თუ არა ან რამდენად შია. ამავე დროს გემოს შეგრძნებაში ადგილი აქვს ადაპტაციას და კიდევ უფრო გამოკვეთილი სახით კონტრასტის მოვლენას. მაგალითად; სოდიანი ხსნარით პირის გამოცლების შემდეგ ჩვეულებრივი წყალი პირველ მომენტში ტკბილი გვეჩვენება.

¹⁵ იხ. ფიფიაშვილი შ „კრიმინალისტიკა“ (ზოგადი ნაწილი) თბილისი 2013

¹⁶მუავის შემდეგ ოდნავ მოტკბო საჭმელი ძალიან ტკბილი გვეჩვენება და ა.შ. გემოს შეგრძნება ძალიან ფრთხილად უნდა იქნეს გამოცნებული, რათა თავიდან ავიცილოთ სახიფათო სიტუაციები, სხვა და სხვა მოწამვლები. გემოს სირად აღარებენ სუნს. სხეულის ზედაპირი, კანი-კანი ადამიანის ერთ-ერთი გრძნობის ორგანოა, რომელსაც ალქმის განსაკუთრებულად რთული ფინქციები აკისრია. სხეულის ზედაპირს, კანის ფუნქციებს ფსიქოლოგები შეხების მოდალობებს უწოდებენ. ადამიანის შეხებათა შეგრძნებებს უკავშირებენ: შეხებისას: უბრალო შეხებისა და წნევის განცდას; სიმაგრისა და სირბილის განცდას; სიმახვილის და სიბლაგვის განცდას; სიმშრალისა და სინოტივის განცდას; ტემპერატურის შეგრძნებას; ვიბრაციის შეგრძნებას; კინესთეტიკური ანუ მოძრაობის შეგრძნებას; წონასწორობის ანუ სხეულის სივრცეში მოძრაობის შეგრძნება; ორგანული ანუ სასიცოცხლო პროცესებთან (სისხლის მიმოქცევა) სუნთქვა, საჭმლის მონელება და სხვა) დაკავშირებული შეგრძნებას შეხების მოდალობებზე ანუ შეხებით ალქმაზე გავლენას ახდენს შემდეგი ფაქტორები: ადაპტაცია გამლიზიანებლის მიმართ, (მაგ. ვერ ვგრძნობთ საათს, ხელს თუ არ ავამოძრავეთ; თბილი წყალი შეიძლება ცივად მოგვეჩვენოს, თუ მასში ხელს ჩავყოფთ მას შემდეგ, რაც ხელები ცხელ წყალში გვექონდა; არასტანდარტული მდგომარეობა (ჩხუბის დროს); შეხებით შეიძლება ბევრი საგნის მოვლენის დადგენა (სითბო, სიცივე, ვიბრაცია, მუხტი და სხვა). შეგრძნებების ზოგად ფიზიკურ მახასიათებლებთან ერთად გარკვეულ როლს თამაშობს შინაგანი სუბიექტური ფაქტორები. მაგალითად, ადამიანის შეიძლება დალტონიკი იყოს, ჰქონდეს ცუდი მხედველობა ან დაქვეითებული სმენა. დალილობა და ასაკივ ახდენს გრძნობის ორგანოებზე გავლენას. გამომძიებელმა უნდა იცოდეს, რომ სმენის შეზღუდულობამ შეიძლება იმოქმედოს ჩვენების ზისუტეზე. ხშირად ადამიანები არ

¹⁶ „ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია;რომი 1950 წელი 4 ნომბერი

ალიარებენ საკუთარ ნაკლოვანებებს, რის გამოც შესაძლოა მოცემული ჩვენება არა სარწმუნო აღმოჩნდეს. ამიტომ ზოგჯერ საჭიროა გადამოწმდეს მოცემული ჩვენება.¹⁷

3.1.1. მონშის მიერ ფაქტებისა და გარემოებების დამახსოვრება

შეგვიძლია გადავინაცვლოთ ჩვენების ფორმირების პროცესის მეორე საფეხურზე- დამახსოვრებაზე. დამახსოვრების დროს აღქმული საგნების, გარემოებების მოვლენების, ფაქტების შესახებ ცნობები ადამიანის დიდი ტვინის ქერქში მყარდება და უცვლელი რჩება გარკვეული პერიოდის განმავლობაში. გამომძიებლებს დაკითხვისას უპირველეს ყოვლისა აინტერესებთ დასაკითხის მოგონებები მოვლენებზე, რომლებიც მათ განიცადეს. ისე, როგორც აღქმაზე, დამახსოვრებაზეც გალენას ახდენს მთელი რიგირ სუბიექტური და ობიექტური ფაქტორები, რომელთა შესახებაც ზემოთ იყო აღნიშნული. დამახსოვრება ისე, როგორც აღქმა შეიძლება იყოს ორი სახის: თვითნებური და უნებური. პირველ შემთხვევაში დამახსოვრების დრო და ხარისხი უფრო დიდია და სრულყოფილი, რადგან პირი ცდილობს დაიმახსოვროს აღქმული საგნები და მოვლენები. დამახსოვრების ამ სახისათვის დამახასიათებელია გააზრებული მოქმედება. უნებური დამახსოვრების დროს აღქმული საგნებისა და მოვლენების დამახსოვრება ხდება ყოველგვარი ძალის დატანების გარეშე- მექანიკურად, ამიტომ,

¹⁷ იხ. გ.დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009;
<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20daktvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminali stikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

დამახსოვრების დრო და ხარისხი შედარებით დაბალია. ადამიანის ფსიქიკაში აისახება არა მხოლოდ ამჟამად მოცემული გარემო საგნები, რომელნიც ამჟამად ფიზიკურად მოქმედებს მასზე, არამედ წარსულში განცდილიც, წარსული აღქმული, გაგებეული, გააზრებული და ასე შემდეგ. ინდივიდის მეორე წარსულში განცდილის ამა თუ იმ სახით ასახვა მის ფსიქიკაში მეხსიერების გამოვლინებას წარმოადგენს.¹⁸ ადამიანს აქვს უნარი მოვლენების მოგონებებით ანუ ცნობიერი ხატების წარმოდგენის საშუალებით აღიდგინოს თავისი ადრეული დაკვირვებები ან ფაქტები, რომელშიც მას მონაწილეობა მიუღია. ასეთი „მოვლენების მოგონებები“ ანუ „ხატები“ ემყარება წარმოდგენებს, რომელთაც ინდივიდი ინახავს მოვლენის შესახებ. ზოგიერთი მეცნიერი მას აღნიშნავს გამოთქმით „მეხსიერების ხატები“ ან „მეხსიერების ხატების სიზუსტე“. ჩვენს შემთხვევაში, როცა საქმე გვაქვს დაკითხვისას რეალური მოვლენების პიროვნების მეხსიერებიდან ამოღებასთან, ამ ტერმინით აღინიშნება ის ძირითადი, რისი გადმოცემაც უღნა ადამიანს ის, თუ რამდენად ზუსტად შეიძლება აღადგინოს ადამიანმა თავისი ადრეული დაკვირვებანი.¹⁹ მოვლენების დამახსოვრების უნარი დამოკიდებულია სხვადასხვა მრავალი ხასიათის ფაქტორებზე და პიროვნების ინდივიდუალურ თვისებებზე. ერთი პიროვნება ადვილად იმახსოვრებს იმას რაც დაკავშირებულია მხედველობასთან, მეორე - იმას, რასაც კავშირი აქვს სმენადობასთან, მესამე - შედარებით უკეთ იმახსოვრებს დროს და მის ხანგრძლივობას, მეოთხე - საუბრის შინაარსს, მეხუთე - საგნების ფორმასა და მოცულობას, მეექვსე - ყველაფერ იმას, რაც დაკავშირებულია მოძრაობასთან, მეშვიდე - ყველაფერ იმას, რაც დაკავშირებულია ემოციებთან, ამავე დროს, ერთი და იგივე პიროვნებას შესაძლებელია ჰქონდეს უნარი დაიმახსოვროს ნანახიც, მოსმენილიც, მოძრაობაც და ასე შემდეგ. რადგანაც ყველა ინდივიდი

¹⁸ იხ., „ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო აქტების კრებული“ თბილისი 1998 წელი.

¹⁹ იხ. გ. დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20dakiTxvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminali stikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

თავისებურად, სუბიექტური აქცენტით ღებულობს რეალობას, „მეხსიერების ხატებიც“ ძალიან ძნელი განსასაზღვრია. შემადგენლობის მხიედვით ისინი ცვალებადი და არამდგრადი არიან. დასაკითხის მოგონებები მოვლენებზე ანუ მეხსიერების ხატები, რომლებიც პიროვნების ინტერესს არ იპოყრობენ, სწრაფ წარმავალნი არიან. ბევერი ადამიანისთვის ძნელია გაიხსენოს, თუ ამ დღეს რა მოხდა, რას აკეთებდა რამდენიმე დღის უკან, მითუმეტეს რამოდენიმე წლის წინ, თუ მას შესაძლებლობა არ მიეცა რეკონსტრუქცია გაუკეთოს იმ დღეს, დროს, რომლის განმავლობაშიც რაინე მნიშვნელობანი არ მომხდარა. მაგრამ მოვლენების მნიშვნელობაც არ განსაზღვრავს მათ დიდხანს არსებობას მეხსიერებაში ე.წ. „მეხსიერების ხატად“. დროის განმავლობაში ისენიც იცვლებიან, ან იკარგებიან. გვაგინყდება მოვლენების მიმდევრობა, გვერევა დეტალები ან ახლებულად ვაკავშრებთ მათ. როდესაც დრო გადის, ადამიანს ახსოვს მხოლოდ მოვლენის არსი, ძირითადი ნაწილი. ასე რომ, დროის ფაქტორი გავლენას ახდენს მეხსიერებაზე. პიროვნება შედარებით სრულად და ზუსტად იმახსოვრებს გარკვეულ ფაქტებსა და გარემოებებს მოკლე დროის მანძილზე. რაც უფრო დიდი დრო გავა აღქმიდან ჩვენების მიცემამდე, მით უფრო დაბალია დამხსოვრების სიზუსტე. გარდა დროისა, დამახსოვრებაზე გავლენას ახდენს მთელი რიგი ფაქტორები. მათ შორის თვით პიროვნების სურვილი, დამახსოვროს აღქმილი გარემოება. ასეთ შემთხვევაში დამახსოვრების სისრულესთან გავქვს საქმე; აღქმული საგნების კარგი ცოდნა- რაც უფრო კარგად იცის პიროვნებამ აღქმული საგნებისა და ფაქტების პარამეტრები, მათი ნიშანთვისებები, მით უფრო აკრგად იმახსოვრებს მას; შტაბეჭდილების სიძლიერე- პიროვნება შედარებით კარგად იმახსოვრებს იმ ფაქტებსა და მოვლენებს, რომლებმაც მასზე მოახდინეს დიდი შტაბეჭდილება და ნაკლებად ავტომატურად ხორციელდება. სელექციური მექანიზმი შეიძლება მივიჩნიოთ მეხსიერების პროცესის გნაუყრელ ნაწილად. ადამიანები ადვილად იხსენებენ იმას, რაც პერსონალურად აღელვებთ; ან კიდევ ისეთ რამეს, რაც ადრეული გამოცდილების შედეგად აგეულ სამყაროს სურათს შეესაბამება. ამიტომ მეხსიერებაში ძირითადად

რჩება დაკვირვებები და მოვლენები, რომელთა დახმარებითაც ადამიანები აცნობიერებენ საკუთარ მოტივებსა და მისწრაფებებს, ხოლო უმნიშვნელო მოვლენები უკვალოდ ქრება. მეხსიერების სელექციური პროცესია დაფიქსირება. ამ დროს საოცარი ძალის მქონე ადამიანის მიკერძობა და პატივ მოყვარეობა. რაც დრო გადის, მეხსიერების შინაარსი უფრო და უფრო ღებულობს პიროვნულად სასურველ სახეს. დამოკიდებულება წარსულთან ადამიანებს მოაგონებთ თავისივე სიზმარს. იშვიათად აცნობიერებენ, რომ მეხსიერება ატყუებთ. დროის ცვლასთან ერთად, რეალობის სურათს ცვლის ლოგიკურად შევსებული ნიღაბი, რომელსაც რეალურად მიიჩნევენ. ამასთან, თუ მათი მეხსიერების საკითხი დაისვა, ღრმად შეურაცხყოფილად გრძნობენ თავს. ფსიქოლოგების მიერ ჩატარებული კვლევებით დგინდება, რომ ადამიანი თითქმის ნახევარს იფიქსებს პირველ ნახევარ საათში, 1/3-ს 9 საათის განმავლობაში 1/4 -3 დღის განმავლობაში და 1/5-ს 1 თვის განმავლობაში. როგორც აღქმის ხარვეზები ივსება ადრეული გამოცდილების მასალით, ასევე მეხსიერება მარაგდება ისეთი მასალით, რომელიც აქტუალურ შინაარსს არ ეხება. ასეთი შევსების შინაარსი ზოგჯერ განპირობებულია ინდივიდუალური მოთხოვნილებებით. აგრეთვე შესაძლოა სხვა მხრივ არსებული შინაარსის ლოგიკური სრუყოფა. სპეციფიკური არახელსაყრელი პირობებით შეცვლილი მეხსიერება (მეხსიერების ხატი) ხშირად იძენს სრულიად ახალ შინაარსს, რომლის გავლენაც უნართავი ხდება. ჩვეულებრივ პირობებში დაკარგული ან ფრაგმენტირებული მეხსიერება ივსება შთაბეჭდილებებით.²⁰ ასე იოლად ხდება, როცა დაკვირვების დროს არავინ იცის, რომ მოვლენა შემდეგში მნიშვნელოვანი გახდება. ზემოთ ვტყვი, რომ მეხსიერებას და აღქმას ბევრი საერთო აქვთ ერთმანეთთან: მეხსიერება სელექციური პროცესი. მოვლენების მოგონებები (მოეხსიერების ხატები) რომელიც გარკვეული გზით განმტკიცდება პიროვნების ფსიქიკაში, ხასითდება მეტი სტაბილურობით.²¹ მეხსიერების დაფიქსირებული ნაწილის აღდგენა ხშირად ლოგიკურად

²⁰ იხ. გოგშელიძე რ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ზოგიერთი მუხლის სრულყოფის საკითხებისათვის. „მართლმსაჯულება და კანონი“ №2/3, 2007 წელი.

²¹ ფიფიაშვილი შ „კრიმინალისტიკა“ (ზოგადი ნაწილი) თბილისი 2013

მისაღები შინაარსით ხდება სხავდასხვა შემთხვევაში მივიწყებული შინაარსი აღდგენა ხდება პიროვნების მოთხოვნილებისა და ინტერესების შესაბამისად. მეხსიერების სისუსტე განიცდის მოსაზღვრე მასალის გავლენას, რაიმე მოვლენის გახსენების დროს შესაძლებელია დეტალური ან მთლიანი ჩანაცვლება უფრო გვიანდელი მოვლენით. მთელი ცხოვრები მანძილზე გრძელდება მეხსიერების ცვლილება და უფრო მნიშვნელოვან ხასიათს იღებს ამ პროცესით გამოწვეული უზუსტობები, ვიდრე აღქმა პროცესის დროს გამოწვეული შეცდომები. გადმოცემა არის ჩვენების ფორმირების პროცესის მესამე, ბოლო სტადია, რომლის დროსაც ხდება დამახსვორებული მოვლენის ფაქტების ნიშან თვისებათა გადმოცემა და აღდგენა. ინფორმაციის გადმოცემა კომუნიკაციის საშუალებით არის შესაძლებელი, რომელიც დამკითხავს და დასაკითხს შორის მყარდება. ასეთ დროს ადრე ნანახი მოვლენების ფაქტების და დავიწყებული ნიშან თვისებების აღდგენა ხდება, ასევე ხდება ჩვენების მომცემის ხასიათის გაგება რათა დაფრწმუნდეთ არის თუ არა სწორი მისი მოცემული ჩვენება და ხმომ არ აქვს ადგილი პირადი ინტერესებით მიზნის ფაქტებით ტყულით, ფანტაზიით განზრახ დამახინჯებას. დაკითხვის ძირითადი ამოცანა როგორც ვიცით ის არის, რომ მივიღოთ სწორი და ზუსტი ინფორმაცია დასაკითხი პირისგან მომხდარ ფაქტთან დაკავშირებით. გარკვეულ წილად ამ ინფორმაციის მიღება ძნელი არის, თუნდაც მაშინ, როდესაც პიროვნება რომელსაც ვკითხავთ არ გვაძლევს ამკარად და არც აქვს სურვილი მოგვანოდოს ზუსტი ინფორმაცია და ჩვენება. შეიძლება უარყოფითი შედეგები გამოიღოს ჩვენების ფორმირების პროცესზე კომუნიკაციის დამყარების არ ცოდნამ. კომუნიკაცია ჩვენ შემთხვევაში შეიძლება განიმარტოს, როგორც ინფორმაციის მიღება და გადაცემა, სრულად და სწორად ფორმირებული ჩვენების მიღების მიზნით. არასწორად დამყარებულმა კომუნიკაციამ შესაძლოა უარყოფით შედეგი გამოიღოს დაკითხვაში მონაწილე პირებისთვის და ვერ მოხერხდეს ჩვენების სწორად მიღება. ასეთ მხარეებს წარმოადგენენ დაზარალებულები, ბრალდებულები, გამომძიებლები,

მონწევები, პოლიციელები და სხვადასხვა ძალოვანი სტრუქტურების წარმომადგენლები, რომლებსაც გამოკითხვაში და დაკითხვაში მონაწილეობის პროცესუალური უფლება აქვთ. დამკითხავებისათვის კომუნიკაციის ცოდნა და ასევე მისი უნარ ჩვევების ცოდნა განაპირობებს დასაკითხებიდან აღქმული და დამახსოვრებული მოვლენის, ფაქტების ნიშან თვისებათა აღდგენისა და გადმოცემის პროცესის კარგად წარმართვას, რათა დავასრულოთ ჩვენების ფორმირება და მივიღოთ ამ ყველაფრის სრული ჩვენება. თითოეული ჩვენგანის მამოძრავებელი ძალა არის ეფექტური კომუნიკაცია, არ აქვს მნიშვნელობა რა ტიპის კომუნიკაციაზე გვაქვს საუბარი, შესაძლებელია ეს იყოს: წერიითი, დახვეწილი, დასახვეწი, ფორმალური, არაფორმალური შიდა კომუნიკაცია თუ გარე კომუნიკაცია. კომუნიკაციას არის ქმედება რომლის საშიალებითაც ინფორმაციის გადაცემა ერთი პირისგან მეორეზე ხდება ან პირიქით. საერთო სიმბოლოების დახმარებით შესაძლებელია ინფორმაციის გადაცემა. კომუნიკაციის პროცესში მონაწილეობას იღებს გამგზავნი ანუ ინფორმაციის გადამცემი პირი, მესიჯი ანუ ინფორმაცია, ინფორმაციის მიმღები და საკომუნიკაციო არხი. როგორც ავლნიშნეთ კომუნიკაცია შეიძლება განისაზღვროს , როგორც პროცესი ,რომლის საშუალებითაც ხდება ინფორმაციის გადაცემა ერთი პირისგან მეორეზე საყოველთაოდ ცნობილი სიმბოლოების დახმარებით. ეს სიმბოლოები შეიძლება იყოს მხედველობითი, სმენითი, გააზრებული და გაუაზრებელი. ძირითადი საკომუნიკაციო პროცესი არის ინფორმაციის გაგზავნისა და მიღების სისტემა. გამგზავნი არის პირი, რომელიც ქმნის და კოდირებას უკეთებს ინფორმაციას, გზავნილს (მესიჯს) და შემდეგ უგზავნის მას მიმღებს. გზავნილი, ინფორმაცია არის მომზადებული შეტყობინება. ხდება გზავნილის კოდირება შემდეგი სიმბოლოებით, მაგ: ვერბალური, წერიითი, ან არავერბალური ფორმებით-და საკომუნიკაციო არის საშუაებით ხდება მისი გადაცემა მიმღებზე. ყველაზე ხშირად გამოიყენება უშუალო (პირისპირ) ურთიერთობა; კომუნიკაციის სხვა სახეებია, მაგ; წერილები, გაზეტები,სატელეფონო საუბრები, ტელევიზია, ელექტრონული ფოსტა, წიგნები. პირისპირ შეხვედრის დროს

ქვეცნობიერად ჩნდება თითქმის შეუღწეველი კედელი ბარიერი. რას ფიქრობს სხვა დამიანი? რის გაკეთებას შეეცდება ის? შეიძლება თუ არა ადგილი ჰქონდეს ვერბალურ ან ფიზიკურ წინააღმდეგობას, კონფრონტაციას? არც ერთ მხარეს არ შეუძლია წინასწარ ივარაუდოს, რა მოხდება მომდევნო წამების განმავლობაში.²²

თავი IV . მოწმის დაკითხვის კრიმინალისტიკური და პროცესუალური თავისებურებები

დაკითხვისას, გარდა მტკიცებულებათა წარდგენისა, შესაზღვრელია მტკიცებულებათა დემონსტრირების ტაქტიკური ხერხის გამოყენება, რაც გამამოხატება როგორც ნივთმტკიცებათა წარდგენაში, ასევე მაგნიტოფონზე ან ვიდეკამერით ჩანერილი ფაქტების დემონსტრირებაში, ასეთი ტაქტიკური ხერხის გამოყენება არწმუნებს ცრუ ჩვენების მიმცემს, რომ ყველა ფაქტი და გარემოება სრულად და ობიექტურად არის ასახული ტექნიკური საშუალებების გამოყენების შედეგად. კონკრეტული ტაქტიკური ხერხების გამოყენება და მისი და მისი ეფექტურობა მჭიდროდ კავშირშია საქმის მასალების გულდასმით შესწავლასთან, დასაკითხი პიროვნების გარკვევასთან, მის მიერ მიცენუმი ჩვენების კრიტიკულ ანალიზზე, იმისათვის, რომ დავადგინოთ ცრუ ჩვენების მიღების ფაქტი, აუცილებელია ამ ჩვენების დეტალური შესწავლა, მათი წინააღმდეგობათა დადგენა, მისი შევასება სხვა მასალათა ერთობიობაში. ასეთი

²² იხ. გ.დეკანოზიშვილი და კითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009;

<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20dakiTxvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminalistikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

კრიტიკული შეფასების საფუძველზე გამომძიებელი განსაზღვრავს დასაკითხი პირისადმი მისაცემ შეკითხვებს, მათ თანმიმდევრობას, მტკიცებულებათა წარდგენისა და დემონსტრაციის ხერხს და სხვა ტაქტიკურ საშუალებებს, რომლებიც ხელს შეუწყობენ სწორი და სრული ჩვენების მიღებას პირის განმეორებითი დაკითხვის დროს. ერთ-ერთ ტაქტიკურ ხერხს წარმოადგენს ჩვენების აუდიო და ვიდეო ფიქსაცია, რმრომელიც პროცესუალურად არ არის სავალდებულო და გამოიყენებს გამომძიებელი, რათა შემდგომში დანვრიეილებით შეისწავლოს დასაკითხი, გაშივრს ინტონაციები, სხვადასხვა ვერბალური თუ არაველბარუი ქცევები. ასევე როდესაც ჩვენებას აქვს საქმისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა; როდესაც საჭიროა ჩვენების მიღება მძიმე ავადმყოფისგან მომაკვდავისაგან; როდესაც დაკითხვაში მონაწილეებს თარჯიმანი; როდესაც არსებობს ჩვენების შეცვლის მოლოდინი; როდესაც ჩვენების მიღება=ა ხდება ცალკეული დავალების შესრულებით; როდესაც დაკითხული უნდა იყოს პირი , რმელსაც თავისი ფიზიკური ან ფსიქიკური ნაკლის გამო არ შეუძლია განხორციელის დაცვის უფლება.²³

მონმის ჩვენების შიარსი განპირობებულია (დამოკიდებულია) გამოსაკვლევი მოვლენის ხასიათით, მისი დროის და სივრცული მახასიათებლებით, განუმეორებელი ინდივიდუალურობით, მაგრამ რაღაცა შემთხვევითი თი კანონზმიერი პროცესების შედეგად ეს მოვლენა გახდა მონმის ცხოვრების ფაქტის, რომლითაც გადაიკვეთა მისი პირადი გარემოებები, ცხოვრებისეული ცალკეული მომენტები. ზუსტად მონის ამ ცხოვრებბიეული გარარემოებებში იმყოფება დაკითხვაზე გამოსაძიებელი შემტხვევის გახსნების, აღდგენის საყრდენი წერტილი.. ამიტომ მონმის საკუთარი ცხოვრებისეული გარემოებებისა და შემთხვევების გახსნების ერთმანეთთა თანაფარდობა იძენს დიდ მნიშვნელობას გამოსაძიებელი საქმისათვის. ამ თანაფარდბაზე აკეტებს ორიენტაციას

²³ იხ. გ. დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20dakiTxvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminali stikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

მონწმე ჩვენების მიცემისას, ეს თანაფარდობა გამოიყენება დაკითხვისას საყრდენ და მაკონტროლებელ პუნქტად. იმის განხილვისას, თუ რა აზრი ჰქონდა მომხდარ ფაქტს მონწმისათვის, ომხდარი ფაქტის მისი ჩხოვრებისეული კონტექსტში განხილვისას, დამკითხველიებს შესაძლებლობა ეძლებათ გადალახონ მხდარი წარმოდგენები, გამორიცხონ მხდარი წარმოდგენები და უფრო ზისტად გაერკვნე საქმის არსებით გარემოებებში. მონწმის პოზიციებიდან გამომდინარე თავიანთ მოვალეობასთან დამოკიდებულებით იურიდიული ტეორია და პრაქტიკა განასხვავებს სამქმზე დაინტერესებულ და დაუინტერესებლ კეთილსინდნიერ და არაკეთილსინდნიერ მონწმეებად ხოლო მათ მიერ მოცემული ჩვენება კვალიფიციერდება, როგორც მართებული და მცდარი მარგრამ უნდა გავითვალისწინოთ ზოგჯერ ისეთი ურთიერთგამომრციხავი შედეგულებები, როცა სამქმზე დაინტერესებულ მონწმეებს წინასწარ უკვე ტვლიან არაკეთილსინდისერებად ან პირიქით, მათ ჩვენებას კი- ტყულად ან მართებულად. როგორც ზემოთ ვახსენეთ ცნობილია, რომ დაზარალებულები ეკუთვნიან ადამიანთა იმ კატეგორიას, რომლებიც დაინტერესებულები არიან საქმის შედეგებთ, თუ დანაშაულის შედეგად მათ მიადგათ მატერიუალური და მორალური ზიანი.

4.1. მონწმის დაკითხვა გამოძიების სტადიაზე

დაკითხვის ნორმალური პირობების შექმნას დადებით მნიშვნელობა აქვს, რადგან შეგვიძლია მივიღოთ გარკვეული სწორი, სრული და ობიექტური ჩვენება. დაკითხვისთვის ნორმალური პირობების შექმნა ნიშნავს იმას, რომ დაკითხვა უნდა იყოს სწორად ორგანიზებული და დაკითხვა უნდა მოხდეს განმარტოებით სხვა პირების დაუსწრებლად. ამ დროს არ უნდა მხოდებს ტელეფონზე საუბარი განცენებულ თემებზე, ტელევიზორის ყურება და ა.შ. დასაკითხი პირები დაკითხვამდე ერთმანეთს არ უნდა შეხვდნენ, ეს ზომები აუცილებლად უნდა იყოს მირებული, რადგან არ მოხდეს უარყოფითი ზეგავლენა. თვით გამომძიებელი უნდა დახვდეს ადგილზე დასაკით პირს და არ ალოდინოს მას, ის აუცილებლად დასაკითხ პირს უნდა შეხვდეს დადებითი განყოებით და უნდა იყოს თავაზიანი. ზოგიერთი დაკითხვა შესაძლებელია შედგეს პოლიციის განყოფილების გარეთ, სხვა ლოკაციაზე. დაკითხვაზე გარკვეული გავლენა აქვს სამართლებრივ ნორმებსა და დაკითხვისთვის ხელსაყრელი ოთახის არსებობას.

გავლენა შეიძლება იქონიოს ოჯახურმა და სამსახუროებრივმა მოვალეობებმა. დრო საკმარისი უნდა იყოს. ყოველთვის უნდა გაითვალისწინოთ გარემოცვა. ხმაურის და სხვა ხელისშემშლელი ფაქტორების არსებობის შესაძლებლობა. ბევრი ადამიანი არჩევს საკუთარ სახლს, თუმცა ამ შემთხვევაშიც საჭიროა დავაპიქრდეთ, რამდენად შევძლებთ ოჯახურ გარემოცვაში მშვიდად და დაუბრკოლებლად დაკითხვის წარმართვას. ინფორმაციის გახსენება კონცენტრაციასა და მშვიდ გარემოს მოითხოვს. რამდენად მართებულია თანამოსაუბრის სახლი ან სამუშო ადგილი გამოიყენო? ნივთიერი მტკიცებულების არსებობის შემთხვევაში, რამდენად მოსახერხებელია, მისი მიტანა დაკითხვის ადგილზე? პირი ვიზუც შეიძლება ზემოქმედება მოახდინონ ძალადობის შანტაჟის, დაშინების მუქარის გამოყენებით; პირი, ვინც იმყოფებოა სავამდყოფოში, როდესაც არსებობს ვარაუდი, რომ შემდგომში მისი დაკითხვა შეუძლებელი იქნება, ასეთ შემთხვევაში დაკითხვა ხდევა მკურნალი ექიმის ნებართვით და თანდასწრებით, პირი რომელიც დანაშაულის ჩადენის დროს ასრულებს მეორე ხარისხოვან როლს.²⁴ საქმის მასალების შესწავლის შემდეგ უნდა გაირკვეს, თუ რომელი მტკიცებულება არის ხელმისაწვდომი და გადამწყვეტი, რისი მიღწევაა საჭირო დაკითხვით. აუცილებელია ისეთი კითხვების გათვალისწინება, როგორცაა: ა. ვისთან და რა თანმიმდევრობით უნდა წარმართოს დაკითხვა? ბ. რატო არის ამა თუ იმ მოწმის შეხედულება მნიშვნელოვანი? გ. რა ინფორმაციის მოპოვებაა დაუყოვნებლად საჭირო? დ. ახლავე დაკითხვით რესპოდენტი, თუ დაველოდოთ, სანამ დამატებით ინფორმაციას მოვიპოვებდეთ, ჩადენილი დანაშაულის სხვადასხვა გარემოებათა შესახებ? აღნიშნული ტაქტიკური ხერხების გამოყენება ბევრ შემთხვევაში გვაძლევს სასურველ შედეგს. დასაკითხ პირთან სასურველი ფსიქოლოგიური კონტაქტი გულისხმობს ისეთი ატმოსფეროს შექმნას, როდესაც დასაკითხი პირი განწყობა გამომძიებლისადმი დადებითად, პატივისცემით, გაგებით მოეკიდება მის მოვალეობებს და გამორიცხავს

²⁴ გოგშელიძე რ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ზოგიერთი მუხლის სრულყოფის საკითხებისათვის. „მართლმსაჯულება და კანონი“ №5, 2006 წელი

ყველანაირ პირად მოტივს მის მოქმედებაში ყველანაირი უხეში ქცევა- ყვირილი, ლანძღვა, მუქარა, როგორც წესი, დასაკითხ პირს განაწყობს უარყოფითად, რაც შემდგომში აისახება ჩვენების სისრულეზე და ობიექტურობაზე. დასაკითხის გამოცხადების თანავე, გამომძიებელი არკვევს რა მის პიროვნებას და ვინაობას, დამოკიდებულებას სხვა დასაკითხ პირთან, უმარტავს რა უფლებებსა და მოვალეობებს, ამყარებს მასთან გარკვეულ ფსიქოლოგიურ კონტაქტს, ზემოთ მოყვანილ ინფორმაციის შესაბამისად. ფსიქოლოგიური კონტაქტის დამყარება, როგორც ტაქტიკური ხერხი მიზნად ისახავს განაწყობს დასაკითხი პირი სწორი და ობიექტური ჩვენების მიცემისათვის, განმუხტოს დაძაბული ბითარება, უარყოფითი ემოციები და საკონფლიქტო სიტუაცია, განაწყობს პირი დადებითად. ამ მიზნის მისაღწევად სასურველია, რომ გამომძიებელი განყენებულ თემაზე ესაუბროს დასაკითხ პირს, შეაქოს იგი დროულად გამოცხადებისთვის, მოუწოდოს მას აქტიური მოღვაწეობისთვის დანაშულის წინაღმდეგ ბრძოლაში. ხაზი გასუვას დასაკითხი პირის დადებით თვისებებს, მის გულწრფელობასა და პრინციპულობას. განსაკუთრებული სიფრთხილეა საჭირო დაკითხვის იმ ტაქტიკური ხერხის გამოყენებისას, რომელსაც დასაკითხ პირზე ფსიქოლოგიურ ზემოქმედებას ვუწოდებთ- ე.წ. „ფსიქოლოგიური ხატვანები“ ამ ტაქტიკური ხერხის გამოყენება არ უღნა ეწინააღმდეგებოდეს პროცესუალურ კანონს და მის პრინციპებს, ეთიკურ და ზნეობრივ ნორმებს.²⁵ ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ქვეშ ვგულისხმობთ გამომძიებლის მიერ რესპოდენტის დარწმუნებას იმაში, რომ გამოძიებისთვის ცნობილია მომხდარის შესახებ ყველაფერი, არსებობს საკმარისი მტკიცებულებები, რათა მან ილაპარაკოს სიმართლე საქმის გარშემო, ყველა ტყუილი რაც კი ითქმება, იმოქმედებს მასზე უარყოფითად. საჭიროების შემთხვევაში წარუდგინოს მტკიცებულებები, მისცეს დასაკითხ პირსშეკითხვები იმ თანმიმდევრობით და იმ საკითხებზე, რომლებიც ამხელს მას გარკვეულ სიცრუეში. ჩვენების მიცემის დროს თავისუფლად ტხრობის პორცესში ტაქტიკურად დაუშვებელია დასაკითხი პირის

²⁵ საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი (ზოგადი და კერძო ნაწილი), თბილისი 2002 წელი

შეჩერება, ჩვენების შეწყვეტა და შეკითხვების მიცემა, რადგან ყოველივე ამას შეუძლია გამოიწვიოს დაბნეულობა, ჩამოყალიბებული აზრის გადავინწყება და არასასურველი სიტუაციის ჩამოყალიბება. თავისუფალი თხრობის დრო დასაკითხი პირის შეჩერება შეიზღუება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც იგი საუბრებს ისეთი ფაქტებისა და გარემოებების შესახებ, რომელთაც არავითარი კავშირი არა აქვს მოცემული სისხლის სამართლის საქმესთან. სწორი და სრული ჩვენების მიღებისათვის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს დასაკითხი პირისადმი მოფიქრებული შეკითხვების მიცემა, მათი თანმიმდევრობა და კონკრეტულობა. იმ შემთხვევაში, თუ თავისუფალი თხრობის დროს დასაკითხმა პირმა არ გააშუქა ისეთი გარემოება, რომელსაც აქვს არსებითი მნიშვნელობა და რომლის გამოც იკითხება პირი, მას უნდა მიეცეს ძირითადი შეკითხვა, დაკავშირებული დაკითხვის საგანთან, თავისუფალი თხრობის დრო გამორჩენილი ფაქტებისა და გარემოებათა გაშუქების მიზნით დასაკითხ პირს მიეცემა დამატებითი ხასიათის შეკითხვები, ხოლო იმ მიზნით, რომ მოვაგონოთ გადავინწყებული ფაქტები და გარემოებანი, დასაკითხ პირს მიეცემა მოსაგონებლელი შეკითხვები. იმ შემთხვევაში, როდესაც თავისუფალი თხრობის დროს არასრულად იქნა გაშუქებული საკითხები, დასაკითხ პირს პირს მიეცემა დამაზუსტებელი ხასიათის შეკითხვები. იმ მიზნით, რომ შემოწმდეს ჩვენების სისწორე, დასაკითხ პირს მიეცემა საკონტროლო ხასიათის შეკითხვები. თავისუფალი თხრობის შემდეგ დასაკითხ პირ კანონის ძალით, არ შეიძლება მიეცეს მისახვედრი შეკითხვები. ეს ის შეკითხვებია, როდესაც გამომძიებელი ფაქტირუად კარნახობს შეკითხვების პასუხს და უბიძგებს პირს გარკვეული პასუხის მიცემისაკენ.²⁶ როდესაც დასაკითხი პირი სწორ ჩვენებას იძლევა, მაგრამ იგი ვერ იხსნებს გარკვეულ სიტუაციებს და გარემოებებს, ვერ აზუსტებს მომხდარ ფაქტებს, ასეთ დროს გარკვეული დადებითი ტაქტიკური მნიშვნელობა აქვს დამატებითი,

²⁶ იხ. გ.დევანოზიშვილი და კითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20daktvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminalistikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

დამაზუსტებელი და მოსაგონებელი შეკითხვების მიცემას გადავინწყებული და არაზუსტად აღწერილი ფაქტების სწორი და სრული გაშუქების მიზნით. ამ შემთხვევაში, როდესაც პირი საერთოდ არ იძლევა ჩვენებს, გამოყენებული უნდა იქნას დაკითხვის სხვა ტაქტიკური ხერხი. თუ დასაკითხი არის მონმე, დაზარალებული, ექსპერტი, მათ უნდა განემარტოს ვალდებულება მისცენ ჩვენებს და აეხსნათ მათ ჩვენების მიცემაზე თავის არიდებისა და შეგნებულად ცრუ ჩვენების მიცემისათვის, უსაფუცვლოდ უარის თქმის შემთხვევაში სისხლის სამართლებრივი პასუხილმგებლობის შესახებ. ეჭვმტანიებისა და ბრალდებულების დაკითხვისას დადებითი შედეგის მისაღებად შესაზლოლებელია დარმუიუნების ტაქტიკური ხერხის გამოყენება, რაც გამოიხატება მათ წინაშე ცნობილი ფაქტებისა და გარემოებების მოყოლაში. ეუნყოთ მათ ჭემმარიტების დადგენის აუცილებლობის შესახებ და ა.შ. ცრუ ჩვენების მოსმენისას, ზემოთ აღნიშნული ტაქტიკური გარდა, შესაძლებელია მტკიცებულებათა წარდგენის ხერხის გამოყენება. რაც ხხორციელდება კონკრეტული სიტუაციევის გათვალისწინებით. მტკიცებულებას შეიძლება წარმოადგენდეს სისხლის სამართლის საქმის მონაწილეთა დაკითხვის ოქმები. ჯერ წარუდგენენ მცირე მნიშვნელობის მტკიცებულებას, მერე უფრო ფასეულს და ასე შემდეგ, სანამ პირს არ გაუჩნდება სურვილი რეალური ჩვენების მიცემისა. ზოგჯერ ზოგჯერ საკმარისია ერთი ფასეული მტკიცებულებების წარდგენაც. მაგრამ როცა გამოძიებისათვის ყველაფერი ცნობილია, შესაძლებელია ყველა ყველა მტკიცებულების ერთდროულად წარდგენა. ასეთი ტაქტიკური ხერხის გამოყენება, გარკვეულ შემთხვევებში, უბიძგებს პირს სწორი ჩვენების მიცემისაკენ.

ამავე დროს ,, იშვიათად ცნობილია ისეთი ფაქტებიც, როდესაც დაზარალებულები არაკეთილსინდისერად უდგებიან თავიანთ მოავალებებს და იძვლებიან მცდარ ჩვენებს. ხდება ისეც, რომ მონმეებიც რომელთა ინტერესებისაც არ შეხებიან, რომლებიც თითქოს არ არიან დაინტერესებუი საქმის გარშემო მცდარი ცვენების მიცემით, რაღაც გარემოებების გამო მიანც მალავენ მომდარზე საჭირო ფაქტებს, ამახინჯებენ საქმის რეაობას. გამოძიების მსვლელობისას მონმეები დაყოფა საქმეზე

დაინტერესებულ და დაუინტერესებულ, მით უმეტეს კეთილსინდისიერ და არაკეთილსინდისიერ მოწმეებად, უნდა ატარებდეს წინასწარ საორიენტაციო ხასიათს, რადგან საქმის მსვლელობისას ასეი წარმოდგენების შემქნა იწვევს მოწმეებისა და მათი ჩვენების მიმართ არაობიექტურ, ტენდენციურ მიდგომას, რაც უარყოფითად იმოქმედებს იმოქმედებს გამოძიების მსვლელობაზე .²⁷ ამის გარკვევა უფრო ხდება საქმის დასრულებისას, რადგან გამომძიებლისთვის უფრო მთავარი უნდა იყოს რეალობის დადგენა და არა სასურველი თუ არასასურველი ჩვენებების მიღება, ამაში გამოიხატება მისი პროფესიონალიზმი. ამასთან ერთად მოწმეების წინასწარი საორიენტაციო შეფასება საჭიროა ყურადღების გამახვილებისათვის და სათანადო ორიენტაციისათვის, რათა შერჩეულ იქნას მოქნილი დაკითხვის ტექტიკა. კრიმინალისტიკაში და სასამართლო ფსიქოლოგიაში საორიენტაციო ხასიათის ნიშნების მიხედვით დამკითხავის და დასაკითხის ურთიერთობის პროცესში, განასხვავებენ ორი ტიპის ტექტიკურ სიტუაციას: კონფლიქტურს და არაკონფლიქტურს. არაკონფლიქტური სიტუაცია ხასიათდება გამოძიების გარკვეულ ეტაპზე ინტერესების დამთხვევით და არ მოდის წინააღმდეგობაში იმ მიზნებთან, რომლისკენაც არის მიმართული ამა თუ იმ მხარის ძალისხმევა.²⁸ სხვადასხვა სირთულის და ხანგრძლივობის კონფლიქტური დამოკიდებულება ხასიათდება ურთიერთსწინააღმდეგო ქმედების და დაპირისპირების ელემენტებით. ობიექტურად ათვისებობიერებენ რა თავიანთ მდგომარეობას, გარკვეული სირთულეების და ხარვეზების შექმნით ორივე მხარე მიზანმიმართულად ცდილობს თავიანთი მიზნის მიღწევას. არ უნდა ვიფიქროთ, რომ წინააღმდეგობების გადასალახავად მხოლოდ კონფლიქტურ სიტუაციებშია საჭირო დამკითხავების ტექტიკური ხელოვნება და ტექნიკური ცოდნა. არაკონფლიქტურ სიტუაციებში დაკითხვასაც გააჩნია 84 განსაკუთრებული სირთულეები, რომელიც განპირობებულია ჩვენების ფორმირების კანონზომიერებებით. ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე,

²⁷ საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი (ზოგადი და კერძო ნაწილი), თბილისი 2002 წელი

²⁸ იხ. დაუთაშვილი პ. საქართველოს სისხლის სამართალი (კერძო ნაწილი), თბილისი 2008 წელი

პირველ რიგში განვიხილოთ არაკონფლიქტური სიტუაცია, როცა საქმე გვაქვს მონშეებთან, რომლებიც თანამშრომლობენ გამოძიებასთან.²⁹

4.1.1. მონშის დაკითხვა სასამართლოში

გამოძიების პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ მონშეთა ჩვენებები ყოველთვის არ შეიძლება იყოს სანდო და არასაკამათო მტკიცებულება. ერთ-ერთ ძირითად პრობლემას, ცრუმონშეობასთან ერთად, წარმოადგენს მისი მცდარობა. გამოკითხული გამომძიებლების 80% აღნიშნავენ, რომ პერიოდულად მონშისა და დაზარალებულების ჩვენებებში აწყდებიან შეცდომებს, თუ არ ჩათვლიან ცრუ მონშეობას. 13% აღნიშნავს ასეთ სიტუაციას, როგორც მუდმივ მოვლენას, 4% იშვიათად ხვდება ცდომილებებს ჩვენებებში, მხოლოდ 3% აცხადებს, რომ ისინი არ შეხვედრიან შეცდომებს მონშისა და დაზარალებულის ჩვენებებში. რესპოდენტების ბოლო კატეგორიას წარმოადგენენ 2-დან 5 წლამდე, უმეტესად 3 წლის, სტაჟის მქონე გამომძიებლები. მცდარი ჩვენებები, კანონის დარღვევის მიუხედავად, არ მიეთითება ოქმებში, მაგრამ თუ მიეთითება, რჩებიან უყურადღებოდ, ანალიზის გარეშე და არ აისახებიან დასკვნებში. ყველაზე ცუდ შემთხვევებში, დღევანდელი კანონმდებლობის მოქმედებისას, ეს ცდომილებები

²⁹ იხ. გ.დევანოზიშვილი და კითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009;

<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20daktavis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminalistikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

შეიძლება ჩაითვალოს ცრუ ჩვენებად და მონმეცა და დაზარალებულიც მიეცეს სისხლის სამართლის პასუხისგებაში. (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი - მუხლი 70, პუნქტი 3. დაზარალებულს ცრუ ჩვენების მიცემისათვის ეკისრება პასუხისმგებლობა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 370-ე მუხლის შესაბამისად. სისხლის სამართლებრივი დევნა ამ საფუძვლით შეიძლება დაიწყოს მხოლოდ განაჩენის ან სხვა შემაჯამებელი სასამართლო გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ. (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 370 - ცრუ ჩვენება, ყალბი დასკვნა ან არასწორი თარგმანი; 1. მონმის ან დაზარალებულის მიერ ცრუ ჩვენების მიცემა ან ექსპერტის მიერ ყალბი დასკვნის ან ჩვენების მიცემა ანდა თარჯიმნის მიერ განზრახ არასწორად თარგმნა გამოძიების დროს ან სასამართლოში). 79 პრაქტიკული გამოცდილებიდან გამომდინარე საგამოძიებო დანაყოფებში, მონმეებისა და დაზარალებულების დაკითხვის ტაქტიკა, გარკვეული კრიტერიუმების გათვალისწინებით, წარმოადგენს უფრო დიდ სირთულეს, ვიდრე ეჭვმიტანილებისა და ბრალდებულების დაკითხვა. კონფლიქტურ სიტუაციაში, ეჭვმიტანილისა და ბრალდებულის დაკითხვისას, დამკითხავსა და ეჭვმიტანილს ან ბრალდებულს შორის წარმოიქმნება ღია ჭიდილი, თავიანთი ინტერესების დასაცავად (გამონაკლისს წარმოადგენს არაკონფლიქტური სიტუაციები, რომლებიც იშვიათია პრაქტიკაში). ამ პირობებში გამომძიებლის ამოცანაა გადახაროს ეჭვმიტანილი ან ბრალდებული მართებული ჩვენების მიცემისაკენ, აღიარებისაკენ. ამავე დროს კი დასაკითხი ცდილობს გაუძლოს შეტევას, არ მოხვდეს გამომძიებლის მიერ დაგებული კითხვების მახეში. ასეთ დაპირისპირებას შეიძლება ვუწოდოთ ინტერესების გააზრებული, მდგრადი შეჯახება, რომლის დროსაც თითოეული მხარე აანალიზებს მიზნის მიღწევისათვის თავის ძალებს. სულ სხვა სიტუაცია წარმოგვიდგება მონმის ანდა პათიოსანი დაზარალებულის დაკითხვის დროს, რომლებიც განწყობილნი არიან სრულიად ჭეშმარიტი ჩვენების მოსაცემად. ასეთ დროს ყოველთვის არსებობს უარყოფითი საგამოძიებო სიტუაციის შექმნის შესაძლებლობა, დაკავშირებული აღქმული ინფორმაციის დამახინჯებასთან,

რომლის გადანყვეტაც შეუძლებელია მონმის ჩვენების ფსიქოლოგიის ცოდნის გარეშე. ასეთ სიტუაციაში გამომძიებელი უმოქმედოდ რჩება მონმისა და დაზარალებულის გაუზრებელი პროცესების პირისპირ, რადგანაც ისინი ვერ ახერხებენ იმ გარემოებების გახსენებას, რომლის თვითმხილველებიც იყვნენ ან ამახინჯებენ ფაქტებს. მონმისა და დაზარალებულის ჩვენება შეიძლება გავაერთიანოთ ერთი ნიშნის ქვეშ, თუ ავიღებთ ჩადენილი დანაშაულის გარემოებებზე დამონმების მსგავსებას. ანუ მონმისა და დაზარალებულის ჩვენებას აქვს მსგავსი მტკიცებულებითი მნიშვნელობა. ამავე დროს ამ ჩვენებებს აქვს სხვადასხვა პროცესუალური ბუნება, შინაარსი და ფორმირების განსხვავებული პირობები. დაზარალებულის ჩვენება წარმოადგენს არა მარტო მტკიცებულების წყაროს, არამედ სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებულის ინტერესების დაცვის საშუალებაცაა. ამავე დროს მონმეს არ გააჩნია დამოუკიდებელი სრულყოფილი 80 სტატუსი, შესაბამისად არა აქვს განსაზღვრული უფლებების ფართო წრე, შემოფარგლულია მხოლოდ ჭეშმარიტი ჩვენების მიცემის მოვალეობით. საქართველოს მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 93-ე მუხლის თანახმად მონმედ შეიძლება გამოძახებულ იქნეს ნებისმიერი პირი, რომელმაც შეიძლება იცოდეს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო მონაცემები. ხოლო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის პროექტის 54-ე მუხლის თანახმად მონმეა ნებისმიერი ფიზიკური პირი, რომელმაც შეიძლება იცოდეს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო მონაცემი. პირი მონმის სტატუსსა და უფლება-მოვალეობებს იძენს სასამართლოში ცრუ ჩვენების მიცემის შესახებ სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე გაფრთხილებისა და ფიცის დადების შემდეგ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის პროექტის 56-ე მუხლის „ვ“ პუნქტის თანახმად უფლება აქვს, მოითხოვოს დაცვის სპეციალური ღონისძიებების გამოყენება. დაზარალებულის მოვალეობაა გამოძახებისთანავე გამოცხადდეს დაკითხვაზე და მისცეს სრული და მართებული ჩვენება, მაგრამ რეალურად დაზარალებული ჩვენების მიცემით

რეალიზებას უკეთებს თავის უფლებას, როცა მონმე მხოლოდ წარმოადგენს მართო მტკიცებულების წყაროს, მისი ინტერესებიდან დამოუკიდებლად. დაზარალებულის პროცესუალური სტატუსი რეგლამენტირებულია საქართველოს მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 68 მუხლით, და განისაზღვრება, როგორც პირი, რომელსაც დანაშაულის შედეგად მიადგა მორალური, ფიზიკური ან ქონებრივი ზარალი. მონმეს არ გააჩნია პროცესუალური სტატუსი, მოქმედი საპროცესო კოდექსის მიხედვით, შემოიფარგლება მხოლოდ უფლება-მოვალეობებით (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მუხლი 94.) გარკვეული მცირე სტატუსი აქვს ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით (მუხლი 54), მაგრამ აქაც იგი განიხილება მტკიცებულების წყაროდ, რომელმაც უნდა მისცეს ჩვენება საქმის გარშემო ყველა გარემოებაზე, რაც საჭიროებს დადგენას. ზოგ შემთხვევაში დაზარალებულს შეუძლია ჩვენების მიცემა, როგორც იმ გარემოებებზე, რომელიც წინ უსწრებდა დანაშაულს, ასევე შემდგომში გამონვეულ დანაშაულებრივ შედეგებზე. მისი მომხდარით გათვითცნობიერებულობა 81 საგრძნობლად თართოა მონმესთან შედარებით, რადგან მომხდარი დანაშაულის გარშემო შეიცავს ინფორმაციას (ცნობებს) არა მართო დამდგარი მატერიალური შედეგების შესახებ, არამედ ინფორმაციას (ცნობებს) იმ გარემოებებისა და მოქმედებების გარშემო, რის გამოც დადგა ეს შედეგი. ძირითად კრიტერიუმზე დაყრდნობით, ანუ მიღებული გარკვეული ზიანისა და ამის შედეგად წარმოქმნილი გარკვეული უფლებების გამო მას უნდა ვუწოდოთ დაზარალებული.³⁰ დაზარალებულისაგან განსხვავებით მონმის ჩვენება შემოიფარგლება ჩადენილი დანაშაულის მთლიანი სურათის გარკვეული ფრაგმენტების აღქმით.³¹ ეს გარემოება აისახება მისი ჩვენების ხარისხზე. არსებობს გარკვეული განსხვავებები

³⁰ იხ. გ.დეკანოზიშვილი და კითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009;

<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20daktxvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxლისამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში>

³¹ იხ. დაუთაშვილი პ. საქართველოს სისხლის სამართალი (კერძო ნაწილი), თბილისი 2008 წელი.

დაზარალებულის და მონმის აღქმას, დამახსოვრებასა და გადმოცემას შორის. თუ შევადარებთ ორ პიროვნებას, რომელთაგან ერთი დაზარალებულია და მეორე მონმე, არ არის გამორიცხული ერთი და იგივე სისხლის სამართლის საქმეზე მოგვცენ სხვადასხვა ჩვენებები. ეს განსხვავება გამოიხატება მათი დამოკიდებულებით დანაშაულთან, ემოციური შეფერვით, ყურადღების მიმართულებით და სხვა პოზიციებით. ამიტომ არ შეიძლება შევადაროთ ეს ჩვენებები მისი სრული ჭეშმარიტებით. მონმის ჩვენება ხშირად განსხვავდება დაზარალებულის ჩვენებიდან, ამ უკანასკნელის აღქმაზე მოქმედი ემოციის გამო, მაგრამ ეს განსხვავება ჩვენებებში კიდევ არ გვაძლევს საფუძველს ვივარაუდოთ, რომ ერთ-ერთი მათგანი არ არის გულახდილი. ხშირია შეცდომების აღბათობა მაშინაც, როდესაც დაკითხვა წარმოებს თარჯიმნის მონაწილეობით. მისაღებად შეიძლება ჩაითვალოს ცნობილი ფსიქოლოგის ს. ლ. რუბინშტეინის ფრაზები, სადაც იგი მიუთითებს: იმისათვის, რომ სუბიექტის აზრმა, როგორც ცხოვრებისეულმა ფაქტმა, სწორად პოვოს თავისი გამოსახულება, აუცილებელია იგი აღქმულ იქნას არა მხოლოდ როგორც მეტყველების ფორმალური ტექსტი, არამედ უნდა მოხდეს ე.წ. ქვეტექსტის ზუსტი გაშიფვრა, რათა გაირკვეს არა მხოლოდ ის, ფორმალურად რაც ითქვა, არამედ რისი თქმაც სუბიექტს სურდა და რაც ჰქონდა მხედველობაში. ე.ი. განისაზღვროს მოტივი და მიზანი.³²

3.3 ირიბი ჩვენება

ჩვენება, რომელსაც ეჭვმიტანილი ან ცრუ მონმე იძლევა, გამომძიებელმა უნდა შეამოწმოს მის სრულ მოცულობაში ბალანსის არსებობის თვალსაზრისით. მართალი ჩვენება სამნაწილიანია: პირველი ნაწილი - აღწერს იმ მოქმედებებს, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა გამოსაძიებელ მოვლენამდე; 151 მეორე ნაწილი - უშუალოდ

³² იხ. გ. დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლის სამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009; [20343.144.pdf/samartali/2345%20problemebi%](https://www.samartali.gov.ge/20343.144.pdf/samartali/2345%20problemebi%20)

მოვლენის დროს არსებულ მოქმედებებს აღწერს, ანუ იმას, რაც მოხდა ქურდობის, მკვლელობის, გაუპატიურების დროს და ა.შ. მესამე ნაწილი - კი აღწერს იმას, რაც ხდებოდა მოვლენის შემდეგ, აქ მოცემულია ის მოქმედებები და ემოციები, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა კონკრეტულად მომხდარი მოვლენის შემდეგ, და ის მოცულობით პირველი ნაწილის ტოლი უნდა იყოს. რაც უფრო მეტად არის დაბალანსებული მონათხრობის სამივე ნაწილი, მით უფრო მეტია ალბათობა იმისა, რომ ის სწორია. დადგენილია, რომ საშუალოდ ჩვენებაში, რომლის თითოეულ ნაწილში თანაბარი რაოდენობის წინადადებებია მოცემული (შევსებული სტრიქონები), მაგალითად, ჩვენების სრული მოცულობა თუ არის 33 ხაზი და თითოეული ნაწილი მთლიანად 1/3-ს, ანუ მეტნაკლებად 11 სტრიქონს შეადგენს, სიმართლის მაჩვენებელია. თუმცა უნდა აღვნიშნოთ, რომ არსებობს გამონაკლისებიც, რომლებიც გარკვეულწილად არ ჯდება ამ ჩარჩოში. თუ რომელიმე ნაწილი არ არის სრულყოფილი ან საერთოდ არ არის, ეს სიცრუის მაჩვენებელია. მაგალითისთვის წარმოგიდგინოთ იმ კაცის ჩვენების ბალანსის სქემას, რომლის სახლიც დაიწვა. მამაკაცმა 56 სტრიქონში გადმოსცა ყველაფერი, რაც იმ დღეს ხდებოდა. ჩვენი ფორმულის მიხედვით მონათხრობის დაყოფის შემდეგ მივიღეთ ასეთი შედეგი: პირველი ნაწილი - (მოვლენამდე, ე.ი. ცეცხლის გაჩენამდე) 33 ხაზი-59,0%; მეორე ნაწილი - (მოვლენის დროს ე.ი. ცეცხლის გაჩენის დროს) 16 ხაზი-28,5%; მესამე ნაწილი - (მოვლენის შემდეგ ე.ი. ცეცხლის გაჩენის შემდეგ) 7 ხაზი-12,5%; გამომძიებლებმა დაადგინეს, რომ ზემოთ მოყვანილი ჩვენება ცრუ იყო, რადგან მასში სრულიად დარღვეული აღმოჩნდა ბალანსი. პირველი ნაწილი ძალიან ვრცელი იყო, ხოლო მესამე კი მოკლე. პირველი ნაწილის შემოწმებისას გამომძიებლებმა აღმოაჩინეს, მონათხრობში ძალზე დიდი ინფორმაცია, რომელსაც არანაირი კავშირი არ ჰქონდა გამოსაძიებელ მოვლენასთან (ხანძართან). ამან აფიქრებინა მომკვლევებს, რომ დასაკითხი ცდილობდა გაემართლებინა თავისი მოქმედებები. 152 გარდა ამისა, ჩვენება შეიცავდა ძალზე მწირ ინფორმაციას იმის შესახებ, რაც ხანძრის შემდეგ მოხდა. ასევე, არ შეიმჩნეოდა ემოციები, არ იყო გაბრაზების, შოკის და ა.შ. ნიშნები. დასაკითხმა,

რომელიც არ დარდობდა ხანძრის შედეგებზე, ბოლოს და ბოლოს აღიარა, რომ ცეცხლი მან გააჩინა. ამგვარად, ყოველივე ზემოთქმულიდან შეიძლება გამოვიტანოთ დასკვნა: მონათხრობი (ჩვენება) შეიცავს უმდიდრეს ინფორმაციას, იმის გარდა, რაც ეჭვმიტანილს და ცრუ მონმეს სურს გადმოსცეს. საბედნიეროდ, გამომძიებლებს შეუძლიათ ეს ინფორმაცია თავიანთი მიზნებისათვის გამოიყენონ. ჩვენების ანალიზი გამომძიებლებს დიდად უმაგრებს ზურგს, იმისათვის, რომ სწორად წარმართონ დაკითხვის პროცესი. მისი ცოდნა შესაძლებლობას იძლევა, დადგინდეს მონათხრობი სიმართლეა თუ სიცრუე. ასეთი ცოდნით შეიარაღებული გამომძიებელი უფრო თავდაჯერებული შედის ოთახში დასაკითხისაგან ჩვენების მისაღებად და მეტი შესაძლებლობა აქვს გამოავლინოს დამნაშავე.

საიდან შეიძლება გაიგოს დამკითხავმა, რომ მონმის ჩვენება ზუსტად არის დაფიქსირებული? იმდენად, რამდენადაც გამომძიებელი შეჩვეულია ჩვენების ფიქსირების დროს შეამოკლოს სიტყვები, ხშირად დაფიქსირებული ინფორმაცია საკმაოდ განსხვავდება იმისგან, რაც ფაქტობრივად მონმემ თქვა. ყველა ჩვენგანი სხვადასხვა სიტყვებს ვიყენებთ ჩვენი სათქმელის გამოსახატად, გაგვაჩნია განსხვავებული შეხედულება სხვადასხვა მოვლენებთან დაკავშირებით, ხშირად ჩვენი შეხედულებები ასახვას პოულობენ მონმისაგან მიღებული ინფორმაციის ფიქსირებულ ფორმაში. არსებობს ერთადერთი გზა იმისათვის, რომ დამკითხავის შეხედულებები და ლექსიკა არ აღმოჩნდეს ჩვენების დაფიქსირებულ ვარიანტში. ეს არის ჩვენების ჩანაწერის დასაკითხისთვის წაკითხვა და გადამონმება (პერეფრაზირება). პერეფრაზირება უნდა გაგრძელდეს მანამ, სანამ დასაკითხი სრულად არ დაეთანხმება იმას, რაც დაფიქსირებულია და არ აღნიშნავს, რომ სწორედ ისე წერია, როგორც ის ამბობდა და გულისხმობდა. ამ მეთოდის გამოყენებით დამკითხავი იღებს ზუსტ ინფორმაციას და დასაკითხიც რწმუნდება იმაში, რომ მისი ინფორმაცია სწორად იქნა მიღებული, გაგებული და დაფიქსირებული. ამიტომაც, იცის რა დამკითხავმა, რომ მან აუცილებლად უნდა დააკმაყოფილოს მონმე მისივე აზრების გამეორების საშუალებით,

საჭიროა და აუცილებელი კარგად უსმინოს მას.³³ პიროვნებას არ შესწევს ძალა სწორად გაუკეთოს პერეფრაზირება ნათქვამს, თუკი ის სრულად გასაგები არ იქნება. გადმოცემული აზრის სწორად გაგება და მისი ფიქსაცია გამორიცხავს ნათქვამის დამახინჯებას. როდესაც დამკითხავი იტყვის „მინდა დავრწმუნდე იმაში, რომ სწორად გავიგე ყველაფერი. თქვენ ამბობთ ან ამტკიცებთ, რომორივენი, დამკითხავიც და დასაკითხიც დარწმუნებული იქნებიან იმაში, რომ მათი ნათქვამი სწორად და ზუსტად იქნა აღქმული.თუ ფაქტები არასწორად იყო დაფიქსირებული, ის შეიძლება გასწორდეს გადამონმების, პერეფრაზირების პროცესში.³⁴ჩვენებაში უნდა აისახოს არა დამკითხავის, არამედ მოწმის შეხედულებები და ემოციები.³⁵

4.1.3. მოწმის ჩვენების, როგორც მტკიცებულების გამოკვლევა და შეფასება

მოწმის, დაზარალებულის, ეჭვმიტანილის და ბრალდებულის ჩვენება მტკიცებულების რთული სახეა, რომელიც ზოგჯერ ფორმირდება ისეთი ადამიანების განგებაში, რომლებიც ვერ ათვისებენ მომხდარს, მაგრამ ამავე დროს განსაკუთრებით საჭიროა ობიექტური რეალობის დადგენისათვის. გასათვალისწინებელია ის ფაქტორიც, რომ სისხლის სამართლის საქმეების ბედი დამოკიდებულია ამ ჩვენებებზე, რადგან უმეტეს წილად ისინი წარმოადგენენ მტკიცებულების დამოუკიდებელ სახეს. აქედან გამომდინარე მოწმის, დაზარალებულის, ეჭვმიტანილის და ბრალდებულის ჩვენების სისრულის და

³³ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი 1998

³⁴ იხ. გ.დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009;

<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002->

³⁵ ფიფიაშვილი შ „კრიმინალისტიკა“ (ზოგადი ნაწილი) თბილისი 2013

მართებულობის დადგენა წარმოადგენს გამოძიებისათვის ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას.³⁶

არაკონფლიქტურ სიტუაციებში მოქმედების გეგმის შედგენა - დამკითხავმა უნდა განსაზღვროს დაკითხვის დრო და მოამზადოს კითხვები, რომლებიც დაეხმარება გამოძიებისათვის საინტერესო ფაქტების შესახებ სრული ინფორმაციის მიღებაში. გამომძიებელმა უნდა შეისწავლოს საქმესთან დაკავშირებული ყველა გარემოება, რომლებიც მას დაკითხვის წარმართვისას დასჭირდება. დამკითხავმა პირადად უნდა უხელმძღვანელოს დაკითხვას და აარიდოს მას ხელისშემშლელი ფაქტორები. დასაკითხთან ურთიერთობის გაადვილება - ემოცია და სტრესი დიდ როლს თამაშობს დაკითხვაში და დამკითხავს გაუჭირდება ნევროზულ პიროვნებასთან ურთიერთობა. გამოკითხვა შეიძლება ნაკლებად მნიშვნელოვანი საკითხითაც დაიწყოს სიტუაციის განსამუხტად. დასაკითხისათვის საუბრის უფლების მიცემა - ერთ-ერთი უდიდესი შეცდომა, რომელიც, შესაძლოა გამომძიებელმა დაუშვას, ბევრი ლაპარაკია. დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის მიღების წყაროს სწორედ დასაკითხის საუბარი წარმოადგენს. კითხვების სწორად დასმის ტექნიკა - ცოდნა, თუ როგორ უნდა დაისვას შეკითხვა, ისევე აუცილებელია, როგორც იმის ცოდნა, თუ რა უნდა ვკითხოთ. აუცილებელია, რომ კითხვები გასაგები იყოს. ეს შესაძლებლობას აძლევს დასაკითხს, რომ კონცენტრაცია გააკეთოს პასუხებზე და არა იმაზე, რომ გაშიფროს თუ რას ნიშნავენ ისინი. კითხვების ფრთხილად შერჩევა - არ უნდა იქნას გამოყენებული კითხვები, რომლებზეც მოკლე პასუხების გაცემაა შესაძლებელი, როგორცაა - „დია“ ან „არა“³⁷. საჭიროა ისეთი კითხვების დასმა, რომლებიც აიძულებს დასაკითხს გადმოსცეს ყველაფერი, რაც მოვლენის შესახებ იცის. მაგალითად: დანაშაულის თვითმხილველი მოწმის დაკითხვის დროს, გამომძიებელმა უნდა სთხოვოს დასაკითხს თავისი სიტყვებით გადმოსცეს ის, რაც ნახა. ეს შესაძლებლობას აძლევს დამკითხავს უკეთ

³⁶ იხ. გ. დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009;

<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002->

განსაზღვროს მიღებული ინფორმაციის საიმედოობა. მისახვედრი კითხვები, რომლებიც თავის თავში პასუხს ატარებენ და ასევე შთამაგონებელი კითხვები, ისინი, რომლებიც აიძულებს დასაკითხს ორიდან ნაკლებად ცუდი პასუხი შეარჩიოს, საერთოდ არ უნდა დაისვას, ვინაიდან მონმე ხშირ შემთხვევაში ხვდება, თუ როგორი პასუხის გაგონებას არჩევს გამომძიებელი.³⁷ კარგი მსმენელი - კარგი დამკითხავი არის კარგი მსმენელი. გამომძიებელი კონცენტრირებას უნდა აკეთებდეს არა მხოლოდ იმაზე, თუ რას ეკითხება დასაკითხს, არამედ იმაზეც, თუ როგორ ეკითხება. დამკითხავი არ უნდა გადავიდეს შემდეგ შეკითხვაზე, სანამ დასაკითხი არ დაასრულებს საუბარს. დაუშვებელია უკმაყოფილების ხმამალა გამოხატვა, როგორც არ უნდა იყოს პასუხი. მიღებული პასუხის პრობლემატურობა - დამკითხავმა არ უნდა გამოხატოს უკმაყოფილება, როგორც არ უნდა იყოს პასუხი, აუცილებელია შეიკავოს თავი ემოციებისაგან და არ მისცეს თავს უფლება გამოამულავნონ ისინი, რითაც ხელს შეუშლიან დაკითხვის პროცესს. დაკითხვის დროს ზოგიერთი ადამიანი ცდილობს თავი აარიდოს დასმულ კითხვაზე პასუხის გაცემას. კარგი მომზადება, ანუ ის, რაზეც ამ თემის დასაწყისში ვთქვით, შეიძლება ითქვას, რომ გასაღებს წარმოადგენს დაკითხვაზე კონტროლის შენარჩუნებისათვის და დასაკითხის დასარწმუნებლად, რომ იგი ვერაფერს გახდება. მოკლე ჩანაწერების გაკეთება - ეს შესაძლებლობას აძლევს დამკითხავს გაიხსენოს მნიშვნელოვანი დეტალები, რომლებიც დაკითხვის დროს მიიღო. თუმცა აღსანიშნავია, რომ ჩანაწერების გაკეთების დროს თვალის კონტაქტი დასაკითხთან არ უნდა დაიკარგოს. თავისუფალი თხრობის დამთავრებისთანავე დაკითხვის ფიქსაცია - ეს ეხმარება დამკითხავს გაიხსენოს მნიშვნელოვანი ინფორმაცია. მხოლოდ ამის შემდეგ არის შესაძლებელი დასაკითხს დაესვას კითხვები, რომლებიც შეავსებენ თავისუფალი თხრობის შედეგად გადმოცემულ ინფორმაციას. დაკითხვის დამთავრება - დამკითხავის მოვალეობათა ნუსხაში ასევე შედის დაკითხვის დამთავრების სიგნალის გაცემაც. ეს შეიძლება გამოიხატოს ფეხზე წამოდგომით, ან

³⁷ უზნაძე დ. ზოგადი ფსიქოლოგია, გამომცემლობა საქართველოს მაცნე 2006 წელი.

უბრალოდ იმის გამოცხადებით, რომ დაკითხვა დამთავრებულია.³⁸ გამოცდილებიდან სწავლა – კრიტიკა ყველაზე კარგი საშუალებაა დასახვეწი მხარეების აღმოსაჩენად. ამ მარტივი წესების დამახსოვრება აუცილებელია დაკითხვის სწორად გაძლოლისა და ჩატარებისათვის. მართალია, მათ არ შეუძლიათ აღმოფხვრან ყველა ის პრობლემა, რომელიც დაკითხვის დროს წამოიჭრება, მაგრამ ისინი გარკვეულწილად განაპირობებენ წარმატებული დაკითხვის ჩატარებას. 4. დაკითხვისას შემთხვევის ადგილისა და დროის ფაქტორები. დაკითხვის დროს უფრო სრული და ზუსტი ინფორმაციის მიღება მხოლოდ მოსმენის გზითაა შესაძლებელი. გაცნობის, ანუ ფორმალობის შემდეგ, დამკითხავმა უნდა იკითხოს „რა მოხდა?“ – რის შემდეგაც მოწმეს ხანგრძლივი დროის განმავლობაში უნდა უსმინოს გულისყურით, რაც შესაძლებლობას აძლევს პიროვნებას გადმოსცეს მთელი ისტორია იმგვარად, როგორც დაინახა, ანდა მოისმინა. მოწმის მიერ თავისუფალი თხრობის პროცესში დამკითხავს თანდათან გონებაში უნდა ჩამოუყალიბდეს დროის ჩარჩოები (დანაშაულის ჩადენის პროცესის დრო), შემდეგ კი უნდა განამტკიცოს ის კითხვების დასმის საშუალებით. შემთხვევის ადგილის რუქა ასევე საჭიროა, რომელზეც აღნიშნული უნდა იყოს ყველა მოწმის, ეჭვმიტანილის, იარაღის, მანქანების და ა.შ. მდებარეობა. ასევე უნდა აისახოს მათი გადაადგილების მიმართულებები ისე, როგორც ამას ადგილი ჰქონდა თავად მოვლენისას. დაკვირვებებმა აჩვენა, რომ ექსპერიმენტების დროს, ისინი, ვინც ამ გარემოებას უგულებელჰყოფენ, ხშირად კარგავენ ძალზე საჭირო ინფორმაციას. მოსმენა დროის ჩარჩოებისა და ადგილმდებარეობის კონტექსტის გათვალისწინებით შესანიშნავი საშუალებაა იმისათვის, რომ აწონ-დაიწონოს სისწორე და სიზუსტე, როგორც მოწმეების, ასევე ეჭვმიტანილების ჩვენებებიდან, რადგანაც დროისა და ადგილმდებარეობის შესახებ სიცრუის დადგენა ძალიან მარტივია. დროისა და სივრცის შესახებ მოტყუება კიდევ უფრო რთულდება დამატებითი და განმეორებითი

³⁸ საქართველოს კონსტიტუცია, თბილისი 1995 წელი

დაკითხვების დროს. ბევრ პიროვნებას ავიწყდება ნათქვამი ტყუილი. 5. ჩვენების გადამონშება (პერეფრაზირება). საიდან შეიძლება გაიგოს დამკითხავმა, რომ მონშის ჩვენება ზუსტად არის დაფიქსირებული? იმდენად, რამდენადაც გამომძიებელი შეჩვეულია ჩვენების ფიქსირების დროს შეამოკლოს სიტყვები, ხშირად დაფიქსირებული ინფორმაცია საკმაოდ განსხვავდება იმისგან, რაც ფაქტობრივად მონშემ თქვა. ყველა ჩვენგანი სხვადასხვა სიტყვებს ვიყენებთ ჩვენი სათქმელის გამოსახატად, გაგვაჩნია განსხვავებული შეხედულება სხვადასხვა მოვლენებთან დაკავშირებით, ხშირად ჩვენი შეხედულებები ასახვას პოულობენ მონშისაგან მიღებული ინფორმაციის ფიქსირებულ ფორმაში. არსებობს ერთადერთი გზა იმისათვის, რომ დამკითხავის შეხედულებები და ლექსიკა არ აღმოჩნდეს ჩვენების დაფიქსირებულ ვარიანტში.³⁹ ეს არის ჩვენების ჩანაწერის დასაკითხისთვის წაკითხვა და გადამონშება (პერეფრაზირება). პერეფრაზირება უნდა გაგრძელდეს მანამ, სანამ დასაკითხი სრულად არ დაეთანხმება იმას, რაც დაფიქსირებულია და არ აღნიშნავს, რომ სწორედ ისე წერია, როგორც ის ამბობდა და გულისხმობდა. ამ მეთოდის გამოყენებით დამკითხავი იღებს ზუსტ ინფორმაციას და დასაკითხიც რწმუნდება იმაში, რომ მისი ინფორმაცია სწორად იქნა მიღებული, გაგებული და დაფიქსირებული. ამიტომაც, იცის რა დამკითხავმა, რომ მან აუცილებლად უნდა დააკმაყოფილოს მონშე მისივე აზრების გამეორების საშუალებით, საჭიროა და აუცილებელი კარგად უსმინოს მას. პიროვნებას არ შესწევს ძალა სწორად გაუკეთოს პერეფრაზირება ნათქვამს, თუკი ის სრულად გასაგები არ იქნება. გადმოცემული აზრის სწორად გაგება და მისი ფიქსაცია გამორიცხავს ნათქვამის დამახინჯებას. როდესაც დამკითხავი იტყვის „მინდა დავრწმუნდე იმაში, რომ სწორად გავიგე ყველაფერი. თქვენ ამბობთ ან ამტკიცებთ, რომ...“, ორივენი, დამკითხავიც და დასაკითხიც დარწმუნებული იქნებიან იმაში, რომ მათი ნათქვამი სწორად და ზუსტად იქნა აღქმული. თუ ფაქტები არასწორად იყო

³⁹ ლომსაძე „სისხლის სამართლის პროცესი“ მე-6 გამოცემა თბილისი 2016

დაფიქსირებული, ის შეიძლება გასწორდეს გადამონმების, პერეფრაზირების პროცესში. ჩვენებაში უნდა აისახოს არა დამკითხავის, არამედ მონმის შეხედულებები და ემოციები.⁴⁰

თავი V კვლევის შედეგები

კლასიკური გაგებით სისხლის სამართლის პროცესში მხარეები არ მოიაზრებიან მონმეებად. თუმცა, მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა არ გამოირიცხავს ბრალდებისა და დაცვის მხარის წარმომადგენლების მონმის სახით დაკითხვას. გარდა ამისა, მონმის სტატუსი შეიძლება მიენიჭოთ ასევე პროცესის ცალკეულ მონაწილეებსაც.

გამოძიების პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ მონმეთა ჩვენებები ყოველთვის არ შეიძლება იყოს სანდო და არასაკამათო მტკიცებულება. ერთ-ერთი ძირითად პრობლემას, ცრუმონმობასთან ერთად წარმოადგენს მისი მცდარობა. გამოკითხული გამოძიებლების 80% აღნიშნავენ, რომ პერიოდულად მონმისა და დაზარალებულების ჩვენებებში აწყდებიან შეცდომებს, თუ არ ჩათვლიან ცრუ მონმეობას. 13% აღნიშნავს ასეთ სიტუაციას, როგორც მუდმივ მოვლენას, 4% იშვიათად ხვდება ცდომილებებს ჩვენებებში. რესპოდენტების ბოლო ბოლო კატეგორიას წარმოადგენენ 2-დან 5

⁴⁰ იხ. გ.დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში; თბილისი 2009;

<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000374/2.%20%20DISERTACIA%20%20UID%20dlib-0002-000374%20dakiTxvis%20Tanamedrove%20problemebi%20sisxlisamarTalwarmoebaSi%20da%20kriminalistikaSi%20UDC%20343.144.pdf>

წლამდე, უმეტესად 3 წლის სტაჟის მქონე გამომძიებლები. მცდარი ჩვენებები, კანონის დარღვევი მიუხედავად, არ მიეთითება ოქმებში, მაგრამ თუ მიეთითება, რჩებიან უყურადღებოდ, ანალიზის გარეშე და არ აისახებიან დასკვნებში. ყველაზე ცუდ შემთხვევაში, დღევანდელი კანონმდებლობის მოქმედებისას, ეს ცდომილებები შეიძლება ჩაითვალოს ცრუ ჩვენებად და მონმეცა და დაზარალებულიც მიეცეს სისხლის სამართლის პასუხისგებაში.

მონმის, დაზარალებულის, ეჭვმიტანილის და ბრალდებულის ჩვენება მტკიცებულების რთული სახეა, რომელიც ზოგჯერ ფორმირდება ისეთი ადამიანების განგებაში, რომლებიც ვერ ათვისებენ მომხდარს, მაგრამ ამავე დროს განსაკუთრებით საჭიროა ობიექტური რეალობის დადგენისთვის. გასათვალისწინებელია ის ფაქტორიც, რომ სისხლის სამართლის საქმეების ბედი დამოკიდებულია ამ ჩვენებებზე, რადგან უმეტეს წილად ისინი წარმოადგენენ მტკიცებულების დამოუკიდებელსახეს. აქედან გამომდინარე მონმის, დაზარალებულის, ეჭვმიტანილის და ბრალდებულის ჩვენების სისრულის და მართებულობის დადგენა წარმადგენს გამოძიებისათვის ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას.

გამოცდილებიდან სწავლა- კრიტიკა ყველაზე კარგი საშუალებაა დასახვეწი მხარეების აღმოსაჩენად. ამმარტივი წესების დამახსოვრება აუცილებელია დაკითხვის სწორად გაძლოლისა და ჩატარებისათვის. მართალია, მათ არ შეუძლიათ აღმოუხვრან ყველა ის პრობლემა, რომელიც დაკითხვისდროს წამოიჭრება, მაგრამ ისინი გარკვეულწილად განაპირობებენ წარმატებული დაკითხვის ჩატარებას.

დასკვნა

მონწილასაგან ინფორმაციის მიღება ან დანაშაულის ჩამდენისაგან აღიარება, დიდად არის დამოკიდებული დაკითხვის სწორად ორგანიზებასა და ჩატარებაზე. დაკითხვის არასწორად წარმართვამ შესაძლოა უარყოფითი შედეგი გამოიწვიოს დაკითხვაში მონაწილე ყველა მხარისათვის. ამ მხარეებს კი წარმოადგენენ: მონწიეები, დაზარალებულები, ეჭვმიტანილები, გამომძიებლები, პოლიციელები და სხვადასხვა ძალოვანი სტრუქტურების წარმომადგენლები, რომლებსაც დაკითხვასა და გამოკითხვაში მონაწილეობის პროცესუალური უფლება გააჩნიათ. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნით, ჩვენების სისრულის დადგენა გულისხმობს ყველა არსებული მტკიცებულების ცალ-ცალკე გამოკვლევას, მათი სხვა მტკიცებულებებით გადამოწმებას ანუ ჩვენების სისრულე წარმოადგენს გარკვეული

ტაქტიკური, ფსიქოლოგიური, პროცესუალური თუ ტექნიკური ხერხებისა და საშუალებების ერთობლიობით მათ ფორმირებას, რის მიხედვითაც გამოგვაქვს დასკვნა რაიმე ფაქტების, გარემოებების და მოვლენების გარშემო. აღსანიშნავია ისიც, რომ ჩვენების შინაგანი მხარის სისრულე გულისხმობს მონმის, დაზარალებულის, ეჭვმიტანილისა და ბრალდებულის ჩვენებაში არსებული გონებრივი დასკვნების და ფიზიკური შესაძლებლობების დეტალურ კვლევას. ამავე დროს დადგენილია, რომ გარკვეულ შემთხვევებში გამომძიებლები ცდილობენ გვერდი აუარონ ამ პრობლემას, რადგან არ იციან, როგორი ინტერპრეტაცია გაუკეთონ ამგვარ მოვლენებს. სირთულეს ჩვენების დიაგნოსტიკაში და შეფასებაში, რომლებიც შეიცავენ გაუთვითცნობიერებელ შეცდომებს, წარმოადგენს მათი ფსიქოლოგიური არსი. უნებური შეცდომები ჩვენებებში არის ადამიანის ფსიქიკის გაუთვითცნობიერებულ და გაუთვითცნობიერებელ კომპონენტებს შორის გაუაზრებელი და არაკონტროლირებადი ურთიერთქმედების შედეგი, რომელიც განისაზღვრება 6 პიროვნების ინდივიდუალურობით: განწყობით, მიზანმიმართულებით, ტემპერამენტით, კულტურული, ეთნიკური, ეროვნული თავისებურებებით. დაკითხვის არსებული ტაქტიკურ-ფსიქოლოგიური ხერხები, რომლებიც შემუშავებულია ჯერ კიდევ საბჭოური მმართველობისას, 1960-70 წლების პერიოდში, საჭიროებს გაუმჯობესებას, რაც გამოწვეულია საზოგადოებაში სოციალურეკონომიკური ცვლილებებით და მსოფლიოში სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესით. ფსიქოლოგიურ-ტაქტიკური ხერხების გაუმჯობესებაში ვგულისხმობთ, პროცესის მონაწილეების ცნობიერებაში და ქვეცნობიერებაში გამომძიებლის ღრმად ჩანვდომას არა მარტო ლოგიკური ურთიერთქმედების, არამედ ემოციურ ქცევის დონეზეც. თავისთავად ცხადია, რომ ჩვენების მიღების და ანალიზის ტაქტიკურფსიქოლოგიური ხერხების გაუმჯობესება ითვალისწინებს და ითხოვს გამომძიებლის პროფესიული დონის ამაღლებას. უმეტესი ყურადღება ამ კონტექსტში დათმობილი აქვს გამომძიებლის პროფესიული ცოდნის დონის ისეთ საკითხებს, როგორიცაა დაკვირვება - დაკითხვის პერიოდში დასაკითხის

რეაქციების შესწავლას; კომუნიკაბელურობა - როგორც ფსიქოლოგიური კონტაქტის დამყარების საშუალება; მოქნილობა - ანუ ტაქტიკურ არსენალში საკმაო რაოდენობის ტაქტიკური ხერხების ქონა, კონფლიქტური სიტუაციიდან გამოსვლისათვის და საგამოძიებო სიტუაციის დიაგნოსტიკისათვის.

საბოლოოდ, შემუშავებული გეგმა, სწორი პრინციპებით მუშაობა და სამართლებრივი საკითხების ცოდნა დაეხმარებათ ოპერატიულ თანამშრომლებს, გამომძიებლებს და მოსამართლეებს მონმესთან, დაზარალებულთან, ეჭვმიტანილთან და ბრალდებულთან, ტაქტიკურად სწორი და მოფიქრებული კონტაქტის დამყარებაში, რათა სრულად მიაღწიონ მიზანს დანაშაულის გამოძიებისას და ჭეშმარიტების დადგენისას.

გამოყენებული ლიტერატურა

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი 1998

საქართველოს კანონი „ადვოკატთა შესახებ“ 2001

„ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო აქტების კრებული“ თბილისი 1998 წელი.

გოგშელიძე რ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ზოგიერთი მუხლის სრულყოფის საკითხებისათვის. „მართლმსაჯულება და კანონი“ №5, 2006 წელი

გოგშელიძე რ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ზოგიერთი მუხლის სრულყოფის საკითხებისათვის. „მართლმსაჯულება და კანონი“ №2/3, 2007

წელი.

დაუთაშვილი პ. საქართველოს სისხლის სამართალი (კერძო ნაწილი), თბილისი 2008 წელი.

ნათაძე რ. „ფსიქოლოგია“_, თბილისი 1983 წელი.

საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი (ზოგადი და კერძო ნაწილი), თბილისი 2002 წელი

საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი (ზოგადი ნაწილი), თბილისი 2008 წელი.

უზნაძე დ. „ფსიქოლოგია“_, თბილისი 1998 წელი.

უზნაძე დ. ზოგადი ფსიქოლოგია, გამომცემლობა საქართველოს მაცნე 2006 წელი.

ფალიაშვილი ა. საქართველოს სამართალდამცავი ორგანოები, გამომცემლობა „მერიდიანი“_ თბილისი 2004 წელი.

ცინცაძე ზ. დაკითხვის ტაქტიკური საკითხები ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი დანაშაულის საქმეზე, უ. „სამართალი“ №6-7, 2003 წელი.

ცნობილაძე პ. საკანონმდებლო ტექნიკის უცხოური გამოცდილება, ყურნალი „სამართალი“2004 წელი

საქართველოს კონსტიტუცია, თბილისი 1995 წელი

ლომსაძე „სისხლის სამართლის პროცესი“ მე-6 გამოცემა თბილისი 2016

„საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა შესახებ“_ მიღებული 1966 წლის 16 დეკემბერი

„მინიმალური სტანდარტული წესები არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ“_, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის აქტი.

„ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია“_, რომი 1950 წელი 4 ნოემბერი

ფიფიაშვილი შ „კრიმინალისტიკა“ (ზოგადი ნაწილი) თბილისი 2013

გ.დეკანოზიშვილი დაკითხვის თანამედროვე პრობლემები

სისხლისსამართალწარმოებაში და კრიმინალისტიკაში თბილისი 2009